

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

Ижтимоий-сиёсий газета

№ 53 (1114), 2024 йил 14 март, пайшанба

www.yuz.uz f yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news yuz

Олам нурга тўлсин сен билан, Наврўз!

КўнгиЛлардан рутубат кетди

Ҳар йили кенг нишонладиган байрамлардан бири Наврўзи олам ота-боболаримизнинг қарашларини, миллий қиёфасини кўрсатадиган, эзгуликни улуғлаб, халқимиз дилига ҳаётсеварлик, бунёдкорлик, меҳр-мурувват, тинчлик, ватанпарварлик, мўл ҳосил ва қут-баракат тилаш ғоясини жо этиб келган.

Афсона ва ривоятлар бу байрамнинг қадимийлигидан дарак беради. Эмишки, Наврўз Одам Ато ва Момо Ҳаво топишган, Нух алай-ҳиссалом тўфондан омон қолган, афсонавий шох Жамшид тахта чикқан кун, Берунийнинг таъкидлашча эса фаршталар яралган кундир. Кўриниб турибдики, унинг пайдо бўлиши инсоният яралишигача бўлган даврларга бориб тақалади.

Умуман, бу байрам қачон пайдо бўлгани эмас, балки ўзида жо этган ўлмас инсоний ғоялар, ўтмишдан то бугунги кунгача ўзлик қўшиғини ўзида мужассам этгани билан аҳамиятлидир. Ҳар йили юртимизда Наврўз байрами мусаффо осмонимиз, инсон қадри улуғландиган, ота-боболаримиз қолдирган маънавий мерос билан йўғрилиб, кенг нишонланади. Давлатимиз раҳбарининг “2024 йилги Наврўз умумхалқ байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисида”ги қароридан миллий байрамимизни “Олам нурга тўлсин сен билан, Наврўз!” бош ғояси остида ўтказиш белгилангани ҳам бунинг яққол далилидир.

Ҳар йили байрамга ҳудудлар миқёсида кенг тадорик кўрилади. Айём арафаси кўпчилик тузилган қишлоғига қараб йўлга отланади. Бу ҳам ўзига яраша меҳр-оқибат нишониси.

► Давоми 2-бетда

Бугуннинг гапи

БИР ОЙДА ИККИ МАРТА ИШ ҲАҚИ, КЕЧИКТИРИЛГАН ҲАР БИР КУН УЧУН КОМПЕНСАЦИЯ...

Ратификация қилинган халқаро конвенциядаги муҳим тамойиллар

Давлатимиз раҳбари шу йил 12 март куни “Халқаро меҳнат ташкилотининг Иш ҳақини ҳимоя қилиш тўғрисидаги 95-сонли Конвенциясини (Женева, 1949 йил 1 июль) ратификация қилиш ҳақида”ги Ўзбекистон Республикаси қонунини имзолади. Бу мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини ҳимоялаш, адолатли ижтимоий сиёсат юритиш, меҳнат муносабатларини такомиллаштириш ва меҳнатни муҳофаза қилиш борасида амалга оширилаётган ислохотларнинг узвий давомидир.

Мазкур конвенциянинг ратификация қилиниши меҳнатқашлар манфаатини муҳофаза қилиш, ҳар бир ҳодим меҳнати учун муносиб иш ҳақини ўз вақтида олиш ҳуқуқини таъминлаш бўйича халқаро стандартларни самарали жорий этишга хизмат қилади.

Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Меҳнат ва ижтимоий масалалар

қўмитаси раиси Мавлуда Хўжаева билан суҳбатимиз ушбу халқаро конвенциянинг мақсад-моҳияти, унинг ратификация қилиниши орқали зиммага олинган мажбуриятлар ва уларни бажариш бўйича амалга оширилаётган чора-тадбирлар хусусида бўлди.

► Давоми 3-бетда

МУЛОҲАЗА

Ватан қолар экан, ВАТАН АБАДИЙ

Ватан, ватанпарварлик ҳақида гап кетар экан, беихтиёр мактаб йилларию “Ватан туйғуси” фанидан дарс ўтадиган озгингина ўқитувчимизнинг парталар оралаб охишта юрганча, ушбу сатрларни айтгани ёдимга тушади:

*Баҳрайн суварга чайдим юзимни,
Насимлар эсдилар илиқ, арабий.
Бир осмон тўлдириб келди кўксимни —
Ватан қолар экан, ватан абадий.*

*Олмон тупроғида бир немис аёл,
Кўзда ёш, ўзбекча айлади савол,
Халқим, нону тузинг ҳамини халол,
Ватан қолар экан, ватан абадий.*

Ҳозир бу гўзал шеърда нима ҳақда гап боришию қандай туйғулар тараннум этилганини жуда яхши англайман. Бироқ барибир яна ўша даврларга қайтиб, айнан шу рангпаргина ўқитувчининг тилидан шеърни қайта тингламоққа боримни беришга-да тайёр бўламан баъзан. Бизга Ватан ҳақида илк марта ўйлатган ўша устозимизга чин кўнгиЛдан раҳмат айтишни соғинаман, нега ўшанда раҳмат айтмаганман, дея ўзимни койийман.

Биз у пайтлар ўйинқароқ эдик, дарсда завқланиб ўтирсак-да, кўнгироқ чалиниши билан ўқитувчидан олдин кўчага отилардик. Ҳа, болалик фақат югуриш билангина ўтаркан. Танаффусда мактаб стадионига, дарс тугагач эса қувалашиб уйга югурардик. Ягона бурчимиз мактабга келиб-кетиб, деб билар, кўнгиЛимизда зигирча ҳам кўрқув ёки ҳадиқ йўқ эди. Бир-биримиз билан тортишиб қолмасак, бизга бегона бирор киши зиён етказмасди.

► Давоми 5-бетда

Биз, эндигина ҳаётнинг ранглари билан танишгаётган болалар кўлимизни парта устига қўйиб, дераза ортида оппоқ гуллаган бодомга тикилганча шеърни мароқ билан тинглар эдик. Тўғри, шеърнинг мазмунини тўлиқ тушунмасдик, бироқ ундаги биргина Ватан сўзи ўзгача оҳангда эшитилар, унинг нима эканини билишга ўч эдик. Орадан йиллар ўтиб, ўша шеърнинг давомини яна қайта ўқидим:

*Бобо қирлардаги бир хас ё тикан,
Шу ҳам қилларгадир зўр армон экан.
Кўп экан зар топиб, зор бўлиб юрган,
Ватан қолар экан, ватан абадий.*

Худудлар ҳаёти

ШАМОЛНИ СЕВУВЧИ КИШИЛАР

Бешариқ тумани Фарғона водийсининг ғарбий дарвозаси ҳисобланади. Шарқдан нур таратиб, бош кўтарган куёш бешариқликларга ҳам битмас куч-қувват бағишлайди. Кўқон шамолни ҳам Бешариқдан бошланади. Шу боис, бу ерликларни шамолни сеувчи кишилар, дейишади. Улардаги ғайрат-шижоат, яратувчилик, одамийлик фазилатлари балки шундандир.

Яқин йилларгача Бешариқ тумани эътибордан четда қолган ҳудуд эди. Табиийки, тумани комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳоли турмуш тарзини яхшилаш, инвестиция салоҳиятини кенгайтириш, мавжуд хомашё захираларидан самарали фойдаланиш, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш орқали аҳоли бандлигини таъминлаш ишлари ўлда-жўлда бўлган. Тумандаги ягона тўқимачилик корхонаси фаолияти ҳам турли баҳоналар билан тўхтаб қолганди.

Кўшни Тожикистон ва Қирғизистон билан боғловчи инфра-тузилма тармоқлари ёпиб қўйилгани боис, Бешариқ ёпиқ ҳудудга

айланганди. Туман марказига келиш, ундан чиқиш учун ҳам маълум бир чегара постларидан ўтиш, паспорт назорати тизимлари билан боғлиқ оваргарчиликлар юртдошларимизга ноқулайликлар яратарди. Кейинги йилларда бутун мамлакатимиз бўйлаб қулоч ёйган ҳаётбахш ислохотлар олис туманда ҳам янги тамадунларга эшик очди. Кўҳна гўшада улкан ободончилик ва бунёдкорлик ишлари авж олмоқда. Одамларни кўпдан буюн қийнаб келатган муаммолар барҳам топмоқда, чегара постларида янги тартиб-тамойиллар жорий этилди.

► Давоми 2-бетда

ДОЛЗАРЪ МАВЗУ

ОНА ЗАМИН “ИСИТМАСИ”

Унинг давоси қайда?

Бугун дунёда иқлим ўзгариши билан боғлиқ муаммолар тобора кўпаймоқда. Унинг оқибатини юз бераётган кескин ўзгаришлардан кўрапмиз, хис этиямиз. Бировлар уни ўта хавфли ҳисобласа, баъзилар унчалик ишонмагани боис, қандай оқибатларга олиб келишини тасаввур ҳам этгани йўқ. Ваҳоланки, иқлим ўзгариши биргина минтақа ёки халққа тегишли эмас, у бутун дунёни қамраб, глобал муаммага айланган. Демак, унинг таъсири, юзага келтираётган хавф-хатарлари кўлами ҳам улкан.

“Иқлим ўзгариши” атамаси баъзан “глобал иситиш”га синоним тарзда қўлланилмоқда. Бу тушунчалар ўхшаш бўлса-да, аслида, турли жараёнларни акс эттиради. 2015 йил 12 декабрда БМТнинг иқлим бўйича Париж битими қабул қилинди. Бундан қўзланган асосий мақсад БМТнинг иқлим ўзгариши бўйича дастлабки конвенцияси ҳаётга татбиқ этилишини фаоллаштириш, хусусан, ҳароратнинг глобал ўсшини Цельсий шкаласи бўйича ўртача 2°C дан паст ҳолатда ушлаб туриши ва

ҳарорат кўтарилишини 1,5 °C да чеклаш учун саъй-ҳаракатларни ишга солиш эди. Битимни 190 дан зиёд давлатлардан бири — ривожланган давлатлар билан бир қаторда ривожланаётган давлатлар ҳам атмосферага ташланаётган чиқиндилар миқдорини камайтириш мажбуриятини олиши белгиланган. Ўзбекистон 2017 йил апрелида ушбу ҳужжатга қўшилди.

► Давоми 4-бетда

Олам нурга тўлсин сен билан, Наврўз!

КЎНГИЛЛАРДАН РУТУБАТ КЕТДИ

Сардор ТОЛИБОВЕВ, “Янги Ўзбекистон” мухбири

Бошланиши 1-бетда

Кеча ишдан кечроқ чиқдим. Ёмғир севалаб ўтган, шаҳарнинг шовқинига жо бўлганча дарахт устида кунушиб ўтирган қушларнинг чуғур-чуғури беихтиёр одамни ўзига тортади. Бир вақт телефоним жиринглади. Эски қадрдон дўстим. Гап оралаб, қишлоққа эртага қайтаётганини, байрамга ҳали вақт борлигига қарамай, қишлоқда сумалак бошланганини айтди. Эртага ва индинга дам олиш кунини бўлгани учун мен ҳам боришга чоғландим...

Момосига олиб боради. Момо тавоф қилади ва:

Бойчечак чиқибди, бузун Наврўз экан, Ҳамма бир-бирига жигарсўз экан, Олам ҳам баробар кеча-кундуз экан, Байчечак чиқибди, бузун Наврўз экан, дея неварасини бағрига босади. Янги куннинг қувончи, баҳорнинг илк элчиси момоларга қувонч улашади. Улар кўни-кўшига хабар солади: “Бугўдой кўкартиришимиз керак”.

Кўни-кўшилар бугўдой йиға бошлайди. Сўнг уни кўкартириш учун жой танашилади. Сумалак пишириш элининг кўкка этганига шукроналик белгиси. Унинг илдизи узок тарихга бориб тақалади. Маматқул Жўраевнинг “Наврўз кўшиқлари” китобида бу таомнинг яратилиши ҳақида қўйидегича ёзилган:

“Инглиз олимаси Мери Бойснинг ёзишча, қадимги зардуштийлар эрта кўкламда келаётган йилнинг баракали бўлишини ниёт қилиб, муқаддас ўсимликлардан бирини туйиб, ширасини олганлар ва сувга оқизганлар. Ўша қандай ўсимлик эканлиги ва унинг номи нималиги маълум эмас. Аммо ана шу ўсимликнинг ширасини қадимги хиндлар “сома”, “Авесто”нинг битикчилиги эса “хаома” деб аташган бўлиб, бу сўз “сиқиб олинган сув” маъносини аниқларкан. Бинобарин, тилиминданги “сиқмоқ” (яъни, “бирор нарсани

эзиб, сувини чиқармоқ” маъносидоғи) сўзи ҳам ана шу ўзакка боғланса, ажаб эмас”.

Кўриниб турибдики, бу таом неча-неча асрлар давомида тайёрлаб келинган. Йиллардири, қишлоғимиз аҳолиси келишиб, йиғилишиб, биргаликда сумалак тайёрлайди. Ҳеч бир хонадон ўзича сумалакка қозон осмайди. Сумалак баҳона бошқа худудларга ишлаш, ўқиш учун кетганлар йиғилган. Яъни сумалак — бирлик рамзи.

Кўкарган майсани момолар бошчилигида қозонга солишга тайёрлайди. Ер ўчоқлар қазилади. Эл-улусдан ўтин йиғилади. Сумалак қозонга солинар экан, боболар дуога қўл оцади. Эл-улуснинг тинчлиги билан бирга, ёгин-сочин сўрайди, йилнинг яхши келишини сўрайди. Чорвао деҳқончиликка барака тилайди. Мол атаб эҳсон қилганларга фарзанд тилайди. Сумалак бир кечаю бир кундуз тинимсиз ўт ёқиб, қўзаб турилади. Тайёр бўлгандан кейин бутун қишлоқ аҳли бўлиб олади. Узок-яқин биродарларга улашилади, беморларга етказилади. Шундан сўнг қишлоқ аҳли Йилбошига тайёргарлик кўра бошлайди. Бир-икки кун олдин вақти белгиланади. Вақти етган кун тонгда қишлоқни Парда чолининг бўғиқ овози тутайди:

Одамлар, ҳой одамлар, Богда битсан бодамлар! Эшитмадим деманлар, Бузун байрам — Йилбоши, Сайшга, ҳо, сайшга.

Баҳорнинг байрами, янги куннинг нишонаси, кўкламнинг суюнчиси, қорлиқировли кунларнинг устидан қилинган ғалаба наҳидаси — Йилбошига Парда чол масъул. Унинг овозини эшитган эр йиғитлар сайилга тайёргарлик кўриш учун белгиланган жойга боради. Ўчоқ қуришади,

ўтин ёришади. Хотин-халаж тандирхонада куймаланади. Боиси, пишир-сидир уларнинг зиммасида.

Кўёш пурвиқор тоғларни кучганда, етти ёшдан етмиш ёшгача ҳамма Йилбошига отланади. Сайилгоҳда катта дастурхон тўшалади. Ҳамма тайёрлаб келган таомларини бўлишади. Қишлоқ оқсоқоли янги кун

Оқсоқоллар кураш тугагандан сўнг дара куради. Қишлоқдаги муаммолар ўртага ташланади. Энг аввало, чорвага чўпон та-

Бизнинг ҳам сафаримиз қариб, пойтахт томон отланамиз.

Қайтар эканмиз, йўл четиди Шерали полвон отининг эгар қошига арқонини боғлаб олган, ортида туюсини етаклаб келаётган экан. Дўстим тўхтаётган, изох берди: “Бугун туман ҳокимлиги томонидан катта кўпқари берилди, деб эшиттандим. Ови бароридан келибди”.

Полвон билан ҳол-аҳвол сўрашамиз. — Бугун ҳам жаловимизни бировга бермадик, — дея нари кетар экан, унинг кенг елкалари оша тоғ этагида ястаниб ётган қишлоққа қарайман. Бу инсон ҳаётини майдонда ўтказди. Бутун умр қишлоқнинг орнини ҳимоя қилди. Унга жалов эмас, ор муҳим. Қишлоқнинг, юртининг ори муҳим.

Тоза кўзанинг суви тоза, дейишади. Ҳар йили Наврўз байрами арафасида миллий ўйин — кўпқари ташкил этилади. Хусусан, Нуротада ҳам. Ҳатто кўшини Қозғистон, Тожикистон, Қирғизистондан ҳам кўллаб чавандозлар келади. Улар билан бир майдонда улоқ кўйиш ортида кўп ҳикмат бор. Асрлар давомида юртининг гурурини, номусини шу майдонда ҳимоя қилишади. Аслида, тоза қадриятлар ортида чин инсонийлик, номуси, гурури, ори бой берилмаган халқ ётади.

Ўтмишда миллий анъаналар деворини бузишга бир неча бор ҳаракатлар бўлди. Мустабид тузум даврида бу каби маросимлар чекловлар қўйилди. Ўйин эгмаганлар эса ё қамоққа ташланди ёки қувғин қилинди. Аммо йиллар суронидан омон ўтган анъаналаримизни ҳеч ким, ҳеч бир тузум, ҳеч бир чеклов ўзликдан айиролмади.

Кўнгиладан янги куннинг шуқуҳи, янгилашлар ичиде аяётган, ўз эрки ва озодлиги мустаҳкам давр билан ўралган халқ янги куннинг тадоригини янги ҳақи шуқуҳ билан кутиб олишга чоғланмоқда.

Биз ўтирган машина радиосида Абдулла Ориповнинг шеъри янгради:

...Яна кўнгиладан рутубат кетди, Ана шуьалардан қамашмоқда кўз. Ана дилдорлиқнинг фурсати етди, Демак, Баҳор келди, келмоқда Наврўз...

билан элни қутлайди. Эҳсон учун қилинган ош тарқатилади. Кўк узра болаларнинг қувнок қийқирикларини ўрамайди. Хотин-халаж тарқатганидан сўнг белида белбоғи бўлган йиғитлар майдон талаб бўлишади. Ота-болалардан қолган спорт тури кураш тушади.

йинлашади. То кеч қузгача боқиб вазифаси юклатилади. Чўпон эса ўз нафсини тийиб, халқ эса чўпонни унинг шароитидан келиб чиқиб сайлайди. Ундан сўнг қишлоқнинг асосий йўлларини ким таъмирлайди, ариқларни ким тозалайди — келишади. Хуллас, бир йиллик режалар бўлиб олинади. Кенгаши фикр — кўйма фикр, дейди доно халқимиз. Йилбошидан кўзланган асосий мақсад ҳам келгусида қилинадиган ишлар режасини тўзиб олишидир. Ким бугўдой экади, ким нўхат, ким арпа, деганларидек.

Байрам шуқуҳи ўтар-ўтмас, ҳамма бел боғлаб ўз ишига киришади. Деҳқон ернинг тобинини билиш учун қўш солади. Чўпон кўйларини кенг яйловга солишга тараддуф кўради. Аёллар эса олача тўқиб учун йиғирган ипларини қозон бошида турли рангларга бўйиб бошлайди. Кексалар футболбрда тоблинади, юртига ва халқига тинчлик сўрайди. Болалар ўзларидан катта орзуларини ортмоқда, мактабга шошади...

Ўтмишда миллий анъаналар деворини бузишга бир неча бор ҳаракатлар бўлди. Мустабид тузум даврида бу каби маросимларга чекловлар қўйилди. Ўйин эгмаганлар эса ё қамоққа ташланди ёки қувғин қилинди. Аммо йиллар суронидан омон ўтган анъаналаримизни ҳеч ким, ҳеч бир тузум, ҳеч бир чеклов ўзликдан айиролмайди.

Ҳудудлар ҳаёти

ШАМОЛНИ СЕВУВЧИ КИШИЛАР

Расулжон КАМОЛОВ, “Янги Ўзбекистон” мухбири

Бошланиши 1-бетда

Натижада бешариқликлар билан бир ариқдан сув ичиб, қуда-анда, қариндош, биродарлик ришталари боғланган Тожикистоннинг Конибодом, Исфара, Ашт туманлари билан ўзаро борди-келди, савдо-сотик ишлари йўлга қўйилди. Бу туман иқтисодий-ижтимоий салоҳиятини ривожлантириш, янги ташаббусларни қўллаб-қувватлаш имкониятини бермоқда. Энг муҳими, бу ишларнинг ташаббускори ҳам, ижодкори ҳам оддий одамлар.

— Сўнгги пайтларда текстиль ва тўқимачилик, электротехника, озиқ-овқат, қурилиш материаллари, мебель, кимё ва нефть, фармацевтика, чарм-пойабзал sanoati ва қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш каби йўналишлар ривожланмоқда, — дейди туман ҳокими Расулжон Жўраев. — Рақамлар тили билан айтганда, аввалги йиллардан икки баробар кўп, 16 миллион 600 минг долларлик маҳсулот экспорт қилинди. Янги турдаги саноат ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш, қайта ишлаш, инвестициялар миқдорини кўпайтириш ҳисобига экспорт салмоғини 30 миллион доллардан ошириш, географиясини кенгайтириш борасида истиқболли дастурлар ишлаб чиқилди.

Бешариқда тайёрланаётган сифатли маҳсулотлар аллақачон мамлакат миқёсида ўз номига эга бўлди. “Beshariq comfort servis” МЧЖ трансформаторлари, “Lola Quality Tex” МЧЖ трикотаж маҳсулотлари, “Miolar Textile” МЧЖ кийим-кечкалари, “Sherwood”нинг мебель ва тирикотаж маҳсулотлари ички бозордан ташқари хорижда ҳам ўз мижозларини топи.

“Фаргона — Ясин” қўшма корхонаси бу борада етакчилардан. Адиробод кенгликлариде дунё андозасидаги 400-500 маркали цемент ишлаб чиқарадиган гигант корхона қурилиши ҳеч кимнинг ҳаёлига келмаган. Йигирма икки гектарли майдонда хитойлик инвесторлар билан барпо этилган “Фаргона — Ясин” қўшма корхонасининг лойиҳа қиймати 200 миллион АҚШ долларига тенг. Цемент

хўжалиги тармоқлари учун фойдала жиҳатлари билан ҳам ажралиб туради.

Бу йўналишда ўндан ортиқ тадбиркорлик субъекти ишлаб турибди. Туман аҳолисининг 242 минг 800 нафари туҳумга бўлган эҳтиёжини тўлиқ қоплаш билан бирга, ҳар йили 1 миллион донна туҳумни қўшни шаҳар, туман ва яқин қўшни мамлакатларга етказиб бермоқда.

“Воҳий насли парранда” фермер хўжалигида Германия технологияси асосида товуқ боқилиб, туҳум ва пархўз гўшти етиштириляпти. Мўъжазига цеҳда 82 мингдан ортиқ парранда парваришляпяпти. Замоनावий технологиялар билан жиҳозланган цеҳдаги барча иш жараёни автоматлаштирилган, муқобил энергия — қуёш панеллари ёрдамида ишлайди.

— Тармоқ фаолияти учун муҳим бўлган озуқа базасини яратиш мақсадида Сирдарё соҳилларига туташ ҳудудда 500 гектар кам ҳосилли экин майдонлари ажратиб берилди, — дейди фермер хўжалиги раҳбари Боҳиржон Турдалиев. — Авваллари сотиб олинган маккажўхори, бугўдой ва бошқа озуқабоп дуккакли экинларни эндиликда ўзимиз етиштиряпмиз. Шу мақсадда янги

техникалар харид қилдик, экин майдонларининг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ва ҳосилдорликни оширишга алоҳида эътибор беряпмиз.

Соҳа ривожига қаратилган иш кўлами бу билан чекланиб қолаётгани йўқ. Истиқболли лойиҳалар дастурига кўра, жорий йилда яна битта туҳумчилик йўналишида тармоқ фойдаланишга топширилиши ҳисобига фермер хўжалигидаги паррандалар сонини 500 мингга етади.

Касаначиликни ривожлантириш оила бюджети даромадларини ошириш, уй меҳнатидан фойдаланган ҳолда ишлаб чиқаришни янада кенгайтириш ва хизмат кўрсатишни ривожлантириш орқали хотин-қизлар бандлигини таъминлашга ҳам устувор аҳамият қарантиляпти.

Гулчехра Тўхтасинова “Ворух дашт” маҳалла фуқаролар йиғинида яшайди. Ишсизлиги бонс, “Темир дафтар”га киритилган. Уч нафар фарзанди бахту камоли йўлида ҳаракат қилляпти, изланыпти, имконият қидириляпти. Тикувчилик малакасига эга. Аммо рўзгордан ортиб, марказдаги турдош корхоналарга бориб ишлай олмайди.

“Абдураззоқ ота” маҳалла фуқаролар йиғинида хотин-қизлар бандлигини таъминлаш маркази ташаббуси билан ташкил этилган тикувчилик корхонаси Гулчехра каби ўттизга яқин дугоналарни бир мақсад йўлида бирлаштирди.

— “Аёллар дафтари”га киритилган ишсиз хотин-қизларни касаначилик асосида ишга қабул қилган тадбиркорлик субъектлари учун давлат мулкига доғи бино-иншоотларни ижарага олишда алоҳида имтиёз ва имкониятлар жорий этилган, — дейди туман ҳокимининг ўринбосари Гулчехра Йўлдошева. — Шу мақсадда туман марказидан олисда жойлашган “Рапнок”, “Маърифат”, “Ўттиз омбор”, “Намуна”, “Ватан”, “Бўстон”, “Баҳман” маҳалла фуқаролар йиғинларида бўш турган биналарда тадбиркорлик субъектлари ташаббуси билан тикувчилик корхоналари фаолияти йўлга қўйилди. Уларга солиқ ва бошқа ижтимоий тўловларда алоҳида имтиёзлар жорий қилинган. Хусусан, ишлаб чиқариш биналари маҳаллалардаги хотин-қизлар фаолларининг тавсиясига, асосан, давлат мулкни ижарага бериш тартибига мувофиқ тикувчилик, қандоқчилик, фитнес, шейпинг, хотин-қизларни касбга ўқитиш фаолиятини ташкил этиш мақсадида беш йил мuddатда берилди. Ишлаб чиқариш соҳасида фаолият юриятган ва ҳодимларининг асосий қисми “Аёллар дафтари”га киритилган хотин-қизлардан иборат касаначиликни ташкил этган ва улар бандлигини сақлаб қолган тадбиркорлик субъектлари бино-иншоотлар учун ижара ҳақи тўловидан 2027 йил 1 октябрга қадар озод этилган. Бу ўйда ўтирган хотин-қизлар бандлигини таъминлаш, фаровонлигини оширишда ўзига хос имкониятлар бермоқда.

Бўстон маҳалласида “Дружба” ун ва ун маҳсулотлари ишлаб чиқариш заводи қурилади. “Қият-Сартол” маҳалла фуқаролар йиғинида “Samira textile” корхонаси ташаббуси билан оёқ кийимлари, кроссовкалар устки қисминини тўқийдиган корхона иш бошлади. Бу ерда йилга 20 минг жуфт кроссовка хомашеси тўқилади.

Сирасини айтганда, янги уй-жойлар, мактаб ва мактабгача таълим ташкилотлари қуриш, ўқувчи ёшларга касб-хунар ўргатиш, аҳоли томорқасидан самарали фойдаланиш, тиббий хизмат, саноат, инфратузилма тармоқларини янада яхшилаш борасида олиб борилаётган ишлар авжида. Буларнинг барчаси кўҳна ҳудуднинг янги тамаддунга юз очганидан, аҳоли ҳаёт тарзи кундан-кунга яхшиланиб, шукроналик, дахлдорлик туйғулари ортиб бораётганидан далолат беради.

Шерзод Коробоев олган суратлар.

Бугуннинг гапи

БИР ОЙДА ИККИ МАРТА ИШ ҲАҚИ, КЕЧИКТИРИЛГАН ҲАР БИР КУН УЧУН КОМПЕНСАЦИЯ...

Ратификация қилинган халқаро конвенциядаги муҳим тамойиллар

Бошланиши 1-бетда

— Иш ҳақини ҳимоя қилиш бўйича халқаро конвенцияда инсон ҳуқуқларини ҳимоялаш билан боғлиқ қандай муҳим тамойиллар ўз аксини топган?

— Халқаро меҳнат ташкилотининг Иш ҳақини ҳимоя қилиш тўғрисидаги 95-сонли конвенциясининг мақсади ходимлар иш ҳақининг қонуний равишда ҳамда ўз вақтида тўланиши, ходимнинг ишлаб топилган маблағларини эркин тасарруф эта олиши, уларга тегишли усулда ва осон ҳамда тушунарли шаклда иш ҳақини ҳисоблашга оид шартлар, шунингдек, иш ҳақининг таркибий қисмлари тўғрисида ахборот олиш каби ҳуқуқларидан фойдалана олишини таъминлашдир.

Айтиш жоизки, ойлик иш ҳақи ҳар бир оила даромадининг асосий манбаи бўлиб, бу жараёндаги узиллишлар ҳаёт сифатига жиддий таъсир этиши табиий. Яқин тарихимизда бу борада муайян муаммоларни бошдан кечирганимизни ҳали унутганимиз йўқ. Яъни иш ҳақини ўз вақтида бермаслик ёки маошга турли лотерея ва маркалар қўшиб бериш, пластик картага тушган ойлик нақд пул қилиш каби муаммолар халқимизни анча безовта қилди.

Мамлакатимизда кейинги йилларда амалга оширилаётган ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий ислохотлар жараёнида бундай муаммоларни бартараф этишга алоҳида эътибор қаратилаётган. Жумладан, меҳнат муносабатларига оид миллий қонунчиликни такомиллаштириш, меҳнаткашларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган қатор қонунлар, фармон ва қарорлар қабул қилинди. Янги таҳрирдаги Конституциямизга фуқароларнинг меҳнат

соҳасидаги ҳуқуқ ва манфаатларини муносиб ҳимоя қилишга қаратилган янги нормалар киритилди.

Шунингдек, янгиланган Меҳнат кодексига ҳам ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш соҳасидаги камситишни тақиқлаш, иш ҳақини тоифалаш тартиби ва муддатларига доир талабларни тартибга солиш, ходимнинг ишлаб топган маблағини эркин тасарруф этишини чеклашни тақиқлаш, иш ҳақи ўз вақтида тўланишини таъминлаш каби асосий кафолатлар белгилаб қўйилди.

Иш ҳақини ҳимоя қилиш тўғрисидаги конвенциянинг ратификация қилиниши бу жаҳадаги ишларни янада такомиллаштиришга хизмат қилади. Ушбу конвенция қоидалари меҳнат ва ҳаёт шартини яхшилаш, иш билан таъминлаш соҳасидаги имкониятларни кенгайтириш бўйича халқаро чора-тадбирлар ва дастурлар ишлаб чиқишга замин яратди. Бу эса аъзо мамлакатларда муносиб иш ҳақига эга бўлиш, тўла-тўқис шартларда яшаш каби инсон ҳуқуқлари таъминланишига хизмат қилади.

Ҳозирги вақтда мазкур конвенция Халқаро меҳнат ташкилотига аъзо 99 давлат, жумладан, МДҚ мамлакатларидан Россия, Озарбайжон, Украина, Қозғистон, Қирғизистон ва Тожикистон томонидан ратификация қилинган.

Мазкур қонун лойиҳасини тайёрлаш жараёнида уни ратификация қилган бир қатор ҳорижий давлатлар тажрибаси ўрганилди. Ўрганишлар шунини кўрсатмоқдаки, аксарият давлатлар ушбу конвенцияни ратификация қилганидан кейин ўзларининг мавжуд қонунчиликларини конвенция талабларига мослаштирган. Бу эса иш ҳақи ўз вақтида тўланмаслиги каби ҳолатлар камайишига олиб келган.

Шу ўринда, иш ҳақини ўз вақтида ва тегишли тартибда тўлаш бўйича юртимизда мавжуд ҳуқуқий меъёрлар ва уларни амалга ошириш механизмлари ҳақида ҳам тўхталиб ўтсак. Миллий қонунчилигимизда иш ҳақи тўловлари жамоа шартномаларида белгилаб қўйилади.

Жамоа шартномаси иш бериувчи ва ходимлар ўртасида меҳнатга оид барча муносабатларни тартибга солувчи меъерий ҳужжат сифатида юридик кучга эга. Яна бир муҳим жиҳат шуки, иш ҳақи оид меъёрлар мамлакатимизнинг меҳнат қонунчилигида ўз аксини топган, бу тартиб-тамоийиллар мазкур халқаро конвенция қоидаларига мос келади. Хусусан, янги таҳрирдаги Меҳнат кодексига бир қатор янги нормалар киритилиши билан унинг ушбу конвенцияга уйғунлиги таъминланди. Қолаверса, мазкур конвенция нормалари “Ўзбекистон — 2030” стратегияси мақсад-моҳиятига ҳамохандир.

— Иш ҳақини кечиктириб тўлаш ҳолатлари билан боғлиқ қандай муаммолар бор ва уларни ҳал қилиш учун қандай чоралар кўриш зарур, деб ҳисоблайсиз?

— Тўғри таъкидладингиз, гарчи замонавий ҳуқуқий асослар яратилган бўлса-да, иш ҳақини кечиктириб тўлаш билан боғлиқ айрим ҳолатлар ҳамон учраб турибди. Бу борада Олий Мажлис Қонунчилик палатасига ҳам фуқаролардан мурожаатлар келиб тушар

тегишли тартибда жазоланиши белгилаб қўйилган. Янги таҳрирдаги Меҳнат кодексига ҳам иш ҳақини тўлаш муддатлари белгиланди. Унга кўра, ходимларга иш ҳақи тўлаш муддатлари жамоа шартномасида ёки ички ҳужжатда, улар мавжуд бўлмаганда эса меҳнат шартномасида шарт қилиб кўрсатилган муддатларда белгиланади ва ҳар ярим ойда бир мартадан кам бўлиши мумкин эмас.

Ходимларга ойлик иш ҳақи 16 кундан кўп бўлмаган танаффус билан икки қисмга бў-

Ходимларга ойлик иш ҳақи 16 кундан кўп бўлмаган танаффус билан икки қисмга бўлинган ҳолда (бўнақда ва қолган қисми миқдоридан) тўланади. Иш ҳақи тўланадиган кун дам олиш кунига ёки ишланмайдиган байрам кунига тўғри келиб қолса, иш ҳақи ушбу кунлар арафасида берилади.

ди. Бундай ҳолларда биз тегишли вазирлик ва ташкилотлар билан биргаликда, зарурат бўлса, жойига чиққан ҳолда мавжуд ҳолатни ўрганиб, қонунчилик доирасида масалани ҳал этиш чораларини кўрамиз.

Ходимлар иш ҳақининг белгиланган миқдорда ва ўз вақтида тўланишини таъминлаш мақсадида Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги томонидан ҳам тизимли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, айрим иш бериувчилар, айниқса, хусусий секторда ходимлар иш ҳақини ўз вақтида бермаслик каби ҳолатлар олдинчи олиш ва ходимларнинг меҳнат ҳуқуқларини таъминлаш мақсадида вазирлик тизимидаги Давлат меҳнат инспекцияси томонидан назорат ва тарғибот тадбирлари ўтказиб келинади. Мисол учун, 2023 йилда 1700 дан зиёд корхона томонидан 32 миллиард сўмдан ортиқ миқдордаги иш ҳақини ўз вақтида бермаслик ва белгиланган миқдордан кам бериш ҳолатлари аниқланган. 22 миллиард 510 миллион сўм давлат меҳнат инспекторларининг давро аризаси орқали ундирилган бўлса, 8 миллиард 163 миллион сўмин корхоналар ўз ихтиёри билан тўлаб беришига эришилган.

Шуниси аҳамиятликки, қонунчилигимизда иш ҳақини кечиктириш билан боғлиқ ҳолатларда ходимга ҳар бир кечиктирилган кун учун компенсация тўланиши ва айбдорлар

лининг ҳолда (бўнақда ва қолган қисми миқдоридан) тўланади. Иш ҳақи тўланадиган кун дам олиш кунига ёки ишланмайдиган байрам кунига тўғри келиб қолса, иш ҳақи ушбу кунлар арафасида берилади. Ходимга тегишли бўлган иш ҳақининг ўз вақтида тўланиши ва миқдори бошқа тўловларни амалга оширишга ҳамда уларнинг набаватига боғлиқ қилиб қўйилмаслиги керак.

Иш бериувчи иш ҳақи тўлаш кечиктирилгани учун ходим олдида моддий жавобгар бўлади. Яъни иш бериувчи иш ҳақини, таътил тўловларини, меҳнат шартномаси бекор қилингандаги тўловларни ва (ёки) ходимга тўланиши лозим бўлган бошқа тўловларни тўлаш муддатини бузган тақдирда, уларни тўлов муддатидан кейинги кундан эътиборан, то ҳақиқатда ҳисоб-китоб қилинган кунни ўз ичига олган муддатгача ҳар бир кечиктирилган кун учун Марказий банкнинг ўша вақтда амалда бўлган қайта молиялаштириш ставкасидан келиб чиққан ҳолда фоизлар (пулли компенсация) билан бирга тўлаши шарт. Ходимга тўланиши лозим бўлган пулли компенсация миқдори Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкасининг ўн фоизи миқдорига белгиланади. Унинг миқдори жамоа шартномаси, ички ҳужжат ёки меҳнат шартномаси билан оширилиши мумкин.

Шу билан бирга, янги таҳрирдаги Конституциямизда фуқароларнинг меҳнат соҳасидаги ҳуқуқ ва манфаатларини муносиб ҳимоя қилишга қаратилган янги нормалар киритилган. Жумладан, Бош қонунимизнинг 42-моддасида ҳар ким муносиб меҳнат қилиш, касб ва фаолият турини эркин

маблагни эркин тасарруф этишини чеклашни тақиқлаш, ходимларга иш ҳақи ўз вақтида тўланишини таъминлаш каби асосий кафолатлар белгилаб қўйилди.

Қолаверса, конвенция тамойиллари Фуқаролик кодекси, “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида”ги, “Тўловга қобилиятсизлик тўғрисида”ги, “Валютани тартибга солиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида”ги қонунларда ҳам ўз аксини топган.

Конвенцияда ваколатли ҳокимият органи ва иш бериувчи билан бир қаторда, меҳнаткашлар ташкилотлари (касаба уюшмаси)нинг қарор қабул қилишда ўзaro маслаҳатлашуви ҳамда ваколат ва мажбуриятлари кўрсатиб ўтилган. Иш ҳақидан чегириб қолишлар, иш ҳақининг ҳар қандай хатлангани қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ва чегаралаб амалга оширилиши мумкинлиги ҳам миллий қонунчилигимизда аксини топган.

— Ўзбекистон томонидан конвенциянинг ратификация қилиниши орқали қандай масъулиятлар зиммага олинапти?

— Конвенциянинг ратификация қилиниши келгусида миллий қонунчиликни янада такомиллаштириш, Халқаро меҳнат ташкилотининг ҳужжатларидан белгиланган меҳнат ҳуқуқларини, жумладан, меҳнати учун муносиб иш ҳақини ўз вақтида олиш ҳуқуқини таъминлаш бўйича халқаро стандартларни самарали жорий этишга асос бўлади. Бу халқаро ва минтақавий ташкилотлар билан муносабатларда Ўзбекистоннинг ижобий имижини шакллантиришга хизмат қилади.

Шу боис, ушбу йўналишда қонунчилигимизда белгиланган вазифаларни ўз вақтида бажариш ҳар биримизнинг зиммамизга катта масъулият юқлайди. Жумладан, биз, парламент ваколатдорлари ва маҳаллий вакиллик органлари билан ҳамкорликда иш олиб бораемиз. Масқадимиз — инсон манфаатини йўлида қабул қилинаётган муҳим ҳуқуқий ҳужжатларда ўз ифодасини топган эзгу мақсадларни тўла рўёбга чиқариш ва халқимиз фаровон турмуш кечириши учун қулай шарт-шароит яратишдир.

“Янги Ўзбекистон” мухбири Баҳор ХИДИРОВА суҳбатлашди.

2024 йил – Ёшлар ва бизнесни қўллаб-қувватлаш йили

ЯХШИ ЖАМИЯТ ЯХШИ ИНСОНЛАРДАН ТАШКИЛ ТОПАДИ

Бугун билан кечаги кунни фақатгина ҳаётнинг бир текис бўлмаган узоқ йўлини тасвирлаган эши улуғлар таққослай олади. Улар тўплаган катта тажриба эса ёшларнинг давлат ва жамият фалсафасини теран англаб етиши учун муҳим асос бўлиб хизмат қилади.

Давлатимиз раҳбарининг 2023 йил 11 мартдаги “Кекса авлод вакилларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ҳамда уларнинг ижтимоий фаоллигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори бу йўналишдаги ишларни тизимли ташкил этиш учун замин яратди. Мазкур қарор кекса авлод вакилларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш билан бирга, уларнинг ҳаётини юқори даражага кўтариш ва ижтимоий фаоллигини янада оширишга қаратилгани билан аҳамиятlidir.

Қарор асосида ҳаётга таъбиқ этилган “Бир нуруний ўн ёшга масъул” тамойили ҳам ёшларни эзгу гунаҳар асосида тарбиялашда дунёда муқобили топиладиган самарали платформа вазифасини ўтамоқда.

Янги жамият яхши инсонлардан ташкил топади. Уни шакллантиришда эса ёшлар тар-

биясига алоҳида эътибор қаратиш ҳал қилувчи кучга эга. Сабаби, эртанги кунимиз эгалари, келажак ворислари улар.

Президентимизнинг юқоридаги қарори эълон қилинганига ҳам бир йил бўлди. Бу борада қандай ишлар амалга оширилди, натижалардан кўнглимиз тўқми?

Бунинг биринчи Самарқанд вилояти мисолида кўрсак. Ўтган йили бу ерда тажрибали, халқ орасида обрў-эътиборга эга 1300 дан ортиқ нурунийга қарийб 13 мингта яқин муаммоли ёш бириктирилган эди.

Натижада ёшларнинг беш ярим мингдан ортиғи ишга жойлаштирилди. Мингдан ортиғи касба йўналтирилди ва яна шунчаси профиларини рўйхатдан чиқарилди. Бир сўз билан айтганда, 10 мингдан ортиғи муаммоли ёшлар тоифасидан чиқди.

Бу йил эса 1600 дан ортиқ нурунийга 15 мингта яқин ана шундай ёшлар бириктирилди.

— “Бир нуруний ўн ёшга масъул” тамойилига мувофиқ, ёшлар ҳар бир маҳалладаги ҳаётий тажрибага эга, замонавий фикрлайдиган, фаол нурунийларга бириктирилди, — дейди Тайлоқ туманидаги “Бувиқонлар мактаби” раҳбари Ўғиллой Йўлдошева. — Энди маҳалла раиси ва унинг ўринбосарлари, “Кексалар маслаҳати” гуруҳлари ва “Бувиқонлар мактаби” кенгашлари аъзолари мазкур тамойил асосида тарбияси оғир, маънавий кўмакка муҳтож, уюшмаган, ишсиз ёшларга бириктирилади ва натижада ёшларга оид мавжуд муаммолар бевосита маҳалланинг ўзида бартараф этилади.

Тайлоқлик Шаҳзод Тўрақуллов эндигина 21 ёшга қаршилган, моддий ва маънавий кўмакка муҳтож эди. Ўтган йили унга талаба бўлиш бахти nasib қилди. Лекин шартнома пулини тўлашнинг имкони йўқ. Отанинг дурдодорлик хўнари орқасидан кун ўтказаятган оила учун бу харажат оғирлик қилди.

Маҳалладаги ҳар томонлама кўмакка муҳтож ана шундай йигит-қизлардан ўн нафари Муслима Исмоиловага бириктирилди. Шу кундан бошлаб ёшлар назоратга

олинди, улар билан суҳбатлашилди, ёрдам бериш йўллари изланди. Улардан бирининг университетга кирганино шартнома пулини тўловмай, ўқиб фикридан воз кечаётгани Муслима опани ташвишга солди. У маҳалла фаоллари билан ёш йигитни қўллаб-қувватлашга келиш оиди. Ниҳоят, талабанин шартнома пули ҳомилар кўмағида тўланди. Шаҳзод ўқийдиган бўлди. Муҳими, у ташлаб қўйилмайди, кейинги йиллардаги шартнома пули ҳам тўлаб борилиши белгиланди.

— Юртимизда ёшларнинг интеллектуал ва ижодий салоҳиятини юксалтириш, сўлоҳотларга дахлдорлигини оширишда ўрта ва катта авлод вакиллари намуна бўлиши бугунги давр талаби, — дейди меҳнат фахрийси Муслима Исмоилова. — Энг муҳими, бу нурунийларимизга ижтимоий ҳаётда фаол иштирок этиш, тажрибаларини фойдали ишларга йўналтириш ва одамлар учун керакли эканини ҳис этиш имконини беради. Қолаверса, ёшлар урф-одатларимизни эъзолаш, қадр-қимматимизни асраб-авайлашни ўрга-

ниши бугунги глобаллашув даврида биз учун ўта муҳим. Бу йигит-қизларни фарзандларим, набираларим қаторида кўраман. Бизга бириктирилган ёшларнинг барчаси муаммоли. Кимдир ҳуқуқий маслаҳатга муҳтож, яна бирининг бандлигини таъминлаш керак ва ҳоказо. Шунинг учун улар билан ишлаш кишидан катта ҳаётий тажриба ва масъулият талаб этади.

Нурунийларга бириктирилган ёшлар ҳаётда ўзгартириш қузатилапти, муаммоси ҳал этилиб, ҳаёти изга тушяпти. Бу ташаббуснинг нақадар ҳаётий зарурат экани бутун ўз исботини топди.

— Ҳозир талабаман, ёшлигимдан дурдодорлик билан шугулланиб келаман, — дейди Шаҳзод Тўрақуллов. — Муслима бувиқонимиз орқали ўқимини давом эттириш, мактабга ишга кирдим. Унинг маслаҳати ва кўмағи билан болаларга хўнармандлик касбини ўргатаман. Ҳозир ўқувчиларим 10 дан ортиқ турдаги хўнармандлик махсуслотларини яшаш сир-асрорларини ўрганиб олди.

Бир сўз билан айтганда, юртимизда бошланган бу хайрли ташаббус ёш авлодини ватанпарварлик, миллий қадриятларимизга ҳурмат руҳида, билимий, салоҳиятли, касб-хўнарли қилиб тарбиялаш, жойлардаги ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлаш борасидаги ишларни янада яхшилашга хизмат қилмоқда.

Лутфулла СУВОНОВ, “Янги Ўзбекистон” мухбири

Долзарб мавзу

ОНА ЗАМИН “ИСИТМАСИ”

Унинг давоси қайда?

Рустам БОЙТЎРА,
журналист

Бошланиши 1-бетда

2019 йил 4 октябрда Президентнинг “2019-2030 йилларда даврда Ўзбекистон Республикасининг “яшил” иқтисодиётга ўтиш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори қабул қилинди. Унда сув ва қишлоқ ҳўжалиги секторларида иқлим ўзгаришига мослашиш бўйича амалга оширилган тадбирлар белгиланган.

Келинг, дастлаб мавзу муқаддимасига қайтсак. Ҳўш, глобал иссиқ қачон бошланган?

БМТ мутахассислари фикрига кўра, иқлим ўзгаришлари жараёни илгари ҳам бўлган. Бироқ одамлар қазилма ёнилгиларидан фаол фойдаланиши бошлагач (тахминан 1800 йиллардан), глобал иссиқ сезиларли даражада кучая борди. Гап шундаки, кўмир, нефть ва газ қабилари ҳаддан зиёд кўп ёқиш атмосферага жуда катта миқдорда чинкиди газ кўтарилишига сабаб бўлади. Ҳозир сайёра иссиқ атмосферага чиқарилаётган бутун иссиқхона ташланма газининг жами 75 фоизи ва карбонат ангидриднинг деярли 90 фоизи қазилма ёнилгилардан фойдаланиш оқибатида пайдо бўляпти.

Бу ташланмалар ҳавони ифлослантирибгина қолмай, сайёрамизни қоплаб, қуёшдан келатган ва ердан кўтарилаётган иссиқликни узоқ муддат атмосферада тутиб, шу тарихқа гўё сунъий иссиқхона ҳосил қилипти. Ҳавонинг бу тарзда исиб кетиши табиатдаги мувозанат бузилишига олиб келиди. Соддароқ айтишда, йил фаслларига хос ҳарорат меъёрлари сезиларли даражада ўзгариб кетди. Булар инсоният, умуман, тириклик олами учун кўп хавф туғдиради.

Иқлим ўзгариши сабаби биргина қазилма ёнилгиларидан жадал ва кўп фойдаланишдан иборат эмас. Электр энергияси ишлаб чиқариш, саноат ва кундалиқ истеъмом маҳсулотлари тайёрлаш, миллионлаб гектар ўрмонларни кесил, ҳар кун сон-саноксиз ер усти ва ҳаво транспорти воситаларидан фойдаланиш жараёнида ҳам жуда катта миқдорда газ чинкидилари чиқарилади.

Ҳарорат кўтарилиши вақт ўтган сари қор-ёмғир, туман, шомол, бўрон, момақалдиқ каби табиат ҳодисалари балансини ҳам бузиб юборган. Қурғоқчилик, сув танқислиги, қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари ҳосилдорлиги пасайиб, сув тошқинлари, юқумли касалликлар кўпайиб, яйловлар майдони ва чорва моллари сони қисқариб кетиши, флора ва фауна турлари йўқолиб бораётганини глобал иссиқхона оқибатлари қаторида санаб ўтиш жоиз.

Иссиқхона газлари концентрацияси ошиши билан бутун заминимизда йиллик ҳаво ҳарорати ўртача кўп йиллик иқлимий меъёрдан 1,2 даража юқорилади.

Сўнгги ўн йиллик бутун дунё тарихида энг иссиқ бўлди, дея тасдиқламоқда тадқиқотчилар. Қуруқликнинг барча ҳудудларида иссиқ ва кучли жазирама кунлар кузатилиди, шу билан боғлиқ касалликлар кўпайишига олиб келмоқда. Ҳаво ҳарорати кескин ошган минтақаларда ёнғинлар осон ҳамда кўп юзага келаяпти.

Аср муаммоси етиб бормаган ҳудуднинг ўзи қолмади. Мутахассислар Арктиканинг Ер юзидан салқинликни сақлаб туришдаги муҳим ролини аллақачон тадқиқотларида қайд этган. Афсуски, ўрганишлар бу қитъа бошқа

минтақаларга қараганда икки баробар тез исиб кетаётганини тасдиқламоқда. Биз абдий деб баҳолаган муз қатламлари “мангунлик” мақомини йўқотиб бораётди. Ҳатто бир неча юз метр қалинлидаги муз қатламлари эриб, океанлар суви кўтарилишига олиб келаяпти ҳам ҳақиқат.

Глобал иссиқ жараёнида Арктика музликларидан ташқари океанлар ҳам иссиқликнинг катта қисмини, атмосферадан карбонат ангидрид газини ютиб олади. Охириги йилгига йилда океан суви ҳам горизонтал, ҳам вертикал равишда исиб кетгани аниқланган. Бу эса океан суви кўпайиб, қирғоқ бўйларида ва оролларда яшаётган одамлар ҳаётини (дунё аҳолисининг 40 фоизи) хавф остига қўяди. Иссиқликни қайтаришда ўзига хос қалқон бўлган муз қатламларининг эриб кетаётгани эса бир-бирига боғлиқ қатор муаммоларни келтириб чиқаряпти.

Иқлим ўзгариши қишлоқ ҳўжалиги экинлари ва чорва моллари камайиб кетиши ёки маҳсулдорлиги пасайишига олиб келаяпти халқаро тадқиқотларда ўз аксини топмоқда. Океан суви шўрланishi ортиб бориши натижасида денгиз ресурслари ҳам хавф остида қолган.

Иқлим ўзгариши, ахвол, одамлар саноатлиги учун энг катта хавф. Жумладан, ҳавонинг ифлосланиши, касалликлар тарқалиши, экстремал табиат ҳодисалари тез-тез юзага келиши, муайян ҳудудда яшаш ўта қийинлашгани сабабли бошқа ҳудудга кўчишига мажбур бўлиш, психикага босим тушириши, озиқ-овқат экинларини ўстириш имкони бўлмаган ёки етарли миқдорда озиқ-овқат билан таъминлай олмаган жойларда очлик ва тўйиб овқат ея олмаслик муаммолари келиб чиқаётгани манбаларда қайд этиляпти.

Экологик муаммолар туфайли йилгига 13 миллион одам ҳаётдан кўз юммоқда. Кўтаришган муаммо — иқлим ўзгариши ва экстремал табиат ҳодисалари билан боғлиқ ўлим сони кўпайиб, соғлиқни сақлаш тизими иши мураккаблашиб бораётди. Жанжирикдек болганиб кетган бу жараёнлар тафсилотини узоқ давом эттириш мумкин.

Иқлим ўзгариши қишлоқ ҳўжалиги экинлари ва чорва моллари камайиб кетиши ёки маҳсулдорлиги пасайишига олиб келаяпти халқаро тадқиқотларда ўз аксини топмоқда. Океан суви шўрланishi ортиб бориши натижасида денгиз ресурслари ҳам хавф остида қолган.

Иқлим ўзгариши, ахвол, одамлар саноатлиги учун энг катта хавф. Жумладан, ҳавонинг ифлосланиши, касалликлар тарқалиши, экстремал табиат ҳодисалари тез-тез юзага келиши, муайян ҳудудда яшаш ўта қийинлашгани сабабли бошқа ҳудудга кўчишига мажбур бўлиш, психикага босим тушириши, озиқ-овқат экинларини ўстириш имкони бўлмаган ёки етарли миқдорда озиқ-овқат билан таъминлай олмаган жойларда очлик ва тўйиб овқат ея олмаслик муаммолари келиб чиқаётгани манбаларда қайд этиляпти.

Экологик муаммолар туфайли йилгига 13 миллион одам ҳаётдан кўз юммоқда. Кўтаришган муаммо — иқлим ўзгариши ва экстремал табиат ҳодисалари билан боғлиқ ўлим сони кўпайиб, соғлиқни сақлаш тизими иши мураккаблашиб бораётди. Жанжирикдек болганиб кетган бу жараёнлар тафсилотини узоқ давом эттириш мумкин.

Қандай чоралар кўриляпти?

Юртимизда иқлим ўзгаришига қарши амалга оширилаётган чора-тадбирлар хусусида сўз юритишдан олдин мавзуга Марказий Осиё минтақаси нуктаи назардан кўз ташлаш мақсадага мувофиқ, Чунки мавзунинг мазмун-моҳияти, кўлами шунга талаб қилади. Минтақадagi мамлакатлар географик жиҳатдан ёна-ён жойлашгани сабабли умумий сув ресурслари ва ундан оқилона фойдаланиш, уларни ҳамкорликда бошқариш каби

жиҳатлар ҳам бор. Қолаверса, Ўзбекистон билан бирга минтақадagi бошқа давлатлар ҳам иқлим ўзгаришига боғлиқ таҳдидларга қарши курашиш ва тегишли чора-тадбирларни қабул қилиш мақсадида Париж битимини рафиқасига қилган.

Экспертлар прогнозига кўра, мавжуд воқелик ўзгармасда ҳамда Париж битимига аъзолар томонидан ўз вақтида тегишли чоралар кўрилмасда, 2100 йилга келиб, Ер юзидagi глобал иссиқ ўртача 3,2 °С.ни ташкил қилади. Бу Ер шарининг катта қисмида экотизим издан чиқишини аниқлатади.

Ер юзидagi глобал иссиқни 1,5 °С.да ушлаб туриш атмосферага чиқариладиган ташланмаларни 2030 йилгача 43 фоиз ва 2050 йилгача 84 фоиз камайтиришни кўзда тутаяди. Фақат ушбу мақсадага эришишга сайёрамизни “соғлом” ҳолда сақлаб қолишига имкон яратаяди. Иқлим ўзгариши дунё мамлакатларидан яқин ҳамкорликни талаб қиломоқда.

Марказий Осиё давлатлари раҳбарлари томонидан иқлим ўзгариши масалалари бўйича халқаро ва минтақавий ташкилотларда илгари суриляётган ташаббуслар муҳим аҳамият касб этмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Президенти 2022 йил 16 сентябрь кунини Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган саммитда ташкилот доирасида Иқлим масалалари бўйича кенгаш тузишни таклиф қилди.

“Яшил макон” — бир йиллик тадбир эмас

Мамлакатимизда иқлим ўзгаришини амалга ошириш ва унга мослашиш мақсадида юмшатиш сайё-ҳаракатлар бошланган. Жумладан, маший чиқиндиларини қайта ишлаш даражасини 65 фоиз ошириш, шаҳарларда “яшил ҳудуд”ларни 30 фоиз кўпайтириш, 2030 йилгача иссиқхона газлари чиқарилишини 30 фоиз камайтириш, сўғориш учун сув тежовчи технологиялар қўлланиладиган майдонларни 1 миллион гектарга етказиш юзасидан чора-тадбирлар кўрилмақда.

2023 йил 23 ноябрда Президентнинг “Республикада яшиллик даражасини янада ошириш, “Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини изчил амалга ошириш орқали экологик барқарорликни таъминлаш чора-тадбирларини тўғрисида”ги фармони имзоланди. Унда Ўзбекистонда “Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини янада омдалаштириш, экология соҳасида давлат бошқаруви тизимини такомиллаштириш ва илгор технологияларни кенг жорий этиш ҳамда “Ўзбекистон — 2030” стратегиясидаги вазифалар ижросини таъминлаш мақсадида қатор муҳим вазифалар белгилаб берилди.

Стратегиянинг асосий ғояларидан бири ҳам аҳоли учун қулай экологик шароитларни яратишдан иборат.

Иқлим ўзгариши чегара билмайди. Афсуски, Орол денгизининг қуриши Ўзбекистонда экологик оқибатларни янада чуқурлаштирди. Мавсумий қурғоқчилик, сув танқислиги тенденцияси кузатилаётган. Ва сайбий таъсир оқибатларини юмшатиш, экологик тизимларни ҳимоя қилиш ва тиклаш, яшил майдонларни кенгайтириш борасида “Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини амалга ошириляётгани муҳим қадам бўлди.

“Яшил макон” ва “Долзарб 40 кунлик” тадбирлари доирасида баҳор ва куз мавсумларида барча ҳудудларда дархат ва бутта кўчатлари экиб келинмоқда. Жараёнда айрим камчиликларга йўл қўйилгани ҳам кўзга ташланди. Мутасаддилар олдиға ишни тизимли олиб бориш, сохта рақамлардан ҳоли реал натижаларга эришиш вазифаси юкланмоқда. Шуларни инобатга олган ҳолда, ҳудудлар кесимида “Яшил йиллик” умуммиллий тадбири доирасида кўчат экиш бўйича “Йўл хариталари” ишлаб чиқилган.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси бир йиллик тадбир эмас”. Мазкур лойиҳа доирасида “яшил белбоғ”, “яшил боғ”, “яшил жамоат парклари”, “яшил қалқон”, “яшил қопламалар” — ҳимоя ўрмонзорларини ҳамда ихота дархатзорлар барпо этиш бўйича улкан режалар амалга оширилмоқда. Бу сайё-ҳаракатлар натижаси бирикми мавсумда кўзга ташланмайди, албатта. Айтايлик, том маънода микроклимат яратая оладиган парк, хиёбонда дархатлар камиди 25-30 йиллик бўлиши керак. Шу маънода, 30-40 йиллик дархат кўз очиб-юмгунча фурсатда кесиб ташланса ва унинг ўрнига экинган кўчат шу даражага етиш учун қанча меҳнат ва вақт кетишини тасаввур қилиш қийин эмас. Шунда ҳам ўша кўчатлар қаддини тиклаб олгунча парваришланса, ҳимоя қилинса, албатта.

Мақола аввалида глобал иқлим ўзгаришининг асосий баъбирларидан бири инсон фаолияти эканини айтиб ўтган эдик. Бутун “Атомни ижод этиб, Даҳшат бало буёнёд этиб, Оқибатни ёд этиб, Хайрон ўзинг, хайрон ўзинг”, дея таърифланган инсон фаолияти энди ҳар қандай талаб-эҳтижларни қондиришда келажакки йўлаб иш тутишга мажбур этмоқда. Чунки машхур нисбийлик назариясига кўра, фазо ва материяга вақтнинг алоқаси бўлиб, Ғани бутун дунё учун келажак ҳам аслида, бутуннинг манзарасидан бошланиб бўлди. Табиати асраш, дархат экиш, суви тежаш энди биргина эзгу ва савоб иш, анъана ва қадриятгина эмас. У инсониятнинг келажакини, ҳатто бутунини ҳам асраб қолишнинг муҳим шартига айланган.

Янгича ёндашувлар

60 сотих иссиқхонадан 20 тонна маҳсулот

даромад ҳам шунга яраша

Кейинги йилларда юртимизда ўз тажрибасига эга лимончилик мактаби шаклланди. Бугунги кунда мазкур тармоқни янада ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Кўплаб истиқболли лойиҳалар йўлга қўйилиб, ҳудудларда комплекс равишда лимонзорлар барпо этиляпти. Мазкур цитрус мевани етиштириш, энергетикакор замонавий иссиқхоналар барпо этиш борасидаги ишлар тизимли ташкил этилмоқда.

Давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 19 февралдаги “Лимончилик тармоқини янада ривожлантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори эса тармоқни ҳуқуқий ва молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватлашда муҳим асос бўлди.

Халқимиз тадбиркорлик, ҳар ишнинг уд-дасидан чиқадиган иқтисодга эга. Табиат ўзгаришларига тезкор ечим топшиш ва қийин вазиятлардан мақбул йўл билан чиқиш ҳадини ошган. Рақат уларга озгина қўллаб-қувватлов ва фақат бўлса бас.

Бу ислохотлардан асосий мақсад одамлар даромадини, бозорларимиз, дастурхонимиз тўқинлигини оширишдир. Токи ишлаганлар меҳнатининг роҳатини кўрсин, халқимиз бой бўлсин.

Тошкент вилоятининг 200 мингга яқин аҳоли яшайдиган Янгийўл тумани Марказ маҳалласидаги деҳқон ҳўжаликларида цитрус мевалар етиштириш йўлга қўйилган. Нейматжон Бобожон лимончилик билан шуғулланади. 60 сотихли иссиқхонасида лимоннинг “Меър” нави экилган. Унинг айтишича, йилгига 18 тонна ҳосил етишти-ради. Маҳсулотлар келишув асосида қайта

ишловчи корхоналарга топширилади. Ҳозир ҳўжалиқда оиланинг 6 аъзоси бандлиги таъминланган.

— Томорқадан фойдаланиши билан сангиз, даромадингиз ҳам охиш бораве-ради, — дейди Н.Бобожонов. — Охириги йиллар чорвачиликни ҳам ривожлантир-дик. Ҳозир гушт учун 130 бош қорамол ва 250 бош қўй боқяптимиз.

Нейматжон ака туманда цитрус мева етиштириши тажриба тариқасида бошлагани 15 йилдан ошди. Юртимизнинг жанубий ҳудудларида нисбатан салқин ҳисобланган Тошкент вилояти ерларида иссиқхона ташкил этиб, юқори ҳосил олишининг ўзи бўлмайди, албатта. Уз маблагчи ҳисобидан 60 сотих иссиқхона қурган оиланинг лимон кўчатлари бугун тўлиқ ҳосилга кирди. Пишиб етилган маҳсулот пешма-пеш бозорларга чиқари-лмоқда.

— Ишни 10 сотих иссиқхона қуриш билан бошлаганман, — дейди Н.Бобожонов. — Қарасам ҳосил ҳам, даромад ҳам яқши бўлди. Шундан кейин иссиқхонани 20 сотих қилиб кенгайтирдик ва орасига мандарин кўчатларини ўтказдик. Кўчатлар тўрт йиллик

бўлгандан кейин иссиқхонани 60 сотихга етказдик. Ҳозир янада кенгайтиришни ният қилиб турибмиз. Бир тупдан 50-60 килограмм ҳосил оляптимиз. Шунингдек, қатор ораларига сабзавот ҳам екканмиз. Иссиқхонамиз кўмир билан иситилади. Томчилятиб сўғориш тизми ўрнатилган. Ҳозир меваларимиз бозорга чиқишга тайёр.

Излаган имкон, изламаган баҳона топади, деган нақл бор. Ҳаракат қилган одам барака топапти. Н.Бобожонов цитрус мевалар етиштиришда ўзига хос янгилик яратди. Лимон ва мандарин кўчатларини бир қаторга жойлади. Бугун иссиқхонадаги кўчатларнинг учдан бири мандарин. Тадбиркорнинг таъкидла-шича, бундай жойлаштириш ҳосилдорлиқни оширишда муҳим аҳамиятга эга. Чунки лимон ва мандарин дархатлари ёна-ён экилса, чанглатиш жараёни яқшиланади. Ушбу таж-риба туфайли ҳосилдорлик 20 фоиз ошди. Ҳисоб-китобларга қараганда, бу йил деҳқон ҳўжалиги 60 сотих иссиқхонадан 20 тонна ҳосил кўтаради. Ғани 17 тонна лимон, 3 тонна мандарин териб олиниши чамаланган.

БИР МАҲАЛЛА — БИР МАҲСУЛОТ

Тошкент вилояти қишлоқ ҳўжалиги тар-моқларида 204,8 миғ аҳолининг доимий ва мавсумий бандлиги таъминланган. Хусусан, Янгийўл туманида арзон, сифатли мева-саб-завот етиштириш ва ички бозорни таъмин-лаш борасида томорқа ҳўжаликларининг ўзи-га хос тажрибаси бор.

Биргина ўтган йилда ҳудудда оилавий тадбиркорликни ривожлантириш дастури доирасида 116 хонадонга 3,13 миллиард сўмлик иссиқхона, 301 та оиллага 5 миллиард сўмдан зиёд қишлоқ ҳўжалиги техникаси ва асбоб-ускуналари берилди. Бу имкониятдан умумий фойдаланаятганлар кўп. Эътиборли-си, томорқачилиқда энг نامунали ишларни амалга оширяётган, барчага ўрнак бўляётган оилалар тажрибаси омдалаштирилмоқда.

Бунда “Бир маҳалла — бир маҳсулот” та-моили оилавий тадбиркорликни ривожлан-тиришда муҳим аҳамиятга эга. Ҳудуддаги Ниёзбоши маҳалласида яшовчи Маллоҳат Рў-зибоева вилоятдаги энг илгор аёллар сафида. У ўттиз йилдан буён 9 сотихли иссиқхонаси-да кўпийез етиштириш билан шуғулланади. — Маҳалламиз сабзавот, хусусан, пийез етиштиришга ихтисослашган, — дейди Мал-лоҳат опа. — Бунинг ҳам ўзига яраша қи-йинчилиги бор. Йилгига 80 миллион сўмдан

зиёд даромад оламиз. Етиштирилган маҳсу-лот ички бозордан ташқари қўшни давлат-ларга ҳам юборилади. Бунинг учун мавсум-да 25 аёлни иш билан банд қилганмиз. Шу кунларда ҳам иссиқхонамизда иш қизгин. Айни ҳосил этилган палла.

Қирсадоқ маҳалласи аҳли ҳам вилоят деҳ-қон бозорлари ва пойтахт савдо дўконлариға сифатли қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари ет-казиб беради.

— Томорқамиздаги 8 сотих ерда 10 тур-га яқин сабзавот ва кўчат кўчатлари ети-штирамиз, — дейди қирсадоқлик Зулфиқор Қаримов. — Бу иш билан 20 йилдан буён шуғулланаман. Булғори қалампирини, бодринг, саримсоқпийез ҳам экамиз. Сабзавот кўчатла-рини эса ҳудудимиздан ташқари бошқа ту-манлардан деҳқонларнинг талабарни бўйича ҳам етказиб берамиз. Йил давомида 30-40 миллион сўмгача даромад олиш имконияти-миз бор.

Туманда бу каби сабзавот маҳсулотларини етиштирувчилар “Томорқа хизмати” МЧЖ-лар ҳамда йирик экспортёр корхоналарга бириктирилган. Янгийўл тумани ҳокимлиги томонидан маҳаллар ўсиш нуқталари ва ривожланиш имкониятларидан келиб чиқиб, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш чоралари кўрилмақда.

“ҲАР БИР ОИЛА — ТАДБИРКОР” ДАСТУРИ САМАРАСИ

Дархон маҳалласида 399 хонадон бор, уларнинг барчаси томорқа ер майдонлариға эга. Аҳоли даромадини ошириш мақсади-да “Бир маҳалла — бир маҳсулот” тамойили асосида 50 хонадонда тувақда хона гуллари етиштириш йўлга қўйилди. Уларга ҳоким ёр-дамчиларининг таъясиси асосида имтиёзли кредитлар ажратилди ва иссиқхоналар қуриб берилди. Мазкур лойиҳа учун Тошкент вило-ят боджетидан 1,5 миллиард сўм сарфланди.

Айни пайтда маҳаллада жами 218 та ис-сиқхона бор, шундан гулчилик соҳаси билан шуғулланаятганлар сони 158 тани ташкил этмоқда.

— “Ҳар бир оила — тадбиркор” дастури доирасида маҳаллада замонавий иссиқхо-налар қуриш йўли билан аҳоли бандлиги таъминланди, қолаверса, ички бозорга та-лаб юқори маҳсулотларни етиштириб бер-пимиз, — дейди Дархон маҳалласидаги ҳоким ёрдамчиси Ҳасанхўжа Рашидов. — Иссиқхона қуриб берилган оилаларни со-лиқ органларидан тегишли тартибда рўй-хатдан ўтказдик. Энди уларга иш стаже ёзилмоқда. Бу эса, ўз навбатида, пенсияга чиқиш, солиқ имтиёзларидан фойдаланиш-да кўл келади. Яна бир муҳим жиҳат: оила-ларнинг яқши даромад олаётганини кўрган аксарият маҳалладошларнинг ҳам бу соҳаға қизиқшини ошмоқда.

Бир сўз билан айтганда, соҳадаги кенг қу-ламли ислохотлар инсонлар ҳаёти, дунёқара-ши ҳамда турмуш тарзини ўзгартирмоқда.

Лутфулла ХАЙРУЛЛАЕВ,
журналист

МУЛОҲАЗА

Бошланиши 1-бедга

Ватан қолар экан,
ВАТАН АБАДИЙ

Мақтаб уйимиздан тахминан тўрт чақирим узокда жойлашган. Базан синфдошларим бормаган кунлари бир ўзим ҳам кетавардим. Чунки Ватанимиз тинч эди, шу сабабли бутун дунёни ана шундай тинч, деб тасаввур қилар эдик. Мақтабдаги тарбия соатларида терроризму бошқа офатлар ҳақида кўп ва хўп гапирилгани билан улар асл ҳаётда қандай бўлишини ҳеч қачон кўз олдимизга келтира олмаганмиз. Бошқа давлатларда ўқувчилар мақтабга қўриқчилар ҳимоясида бориб-келишини эшитиб, кулгимиз қистагани ҳам бор гап. Ахир биз кўриқчи билан келиш туғул, мақтаб йўлидаги богдан ҳали хом олма ўғирлаб чиққанганимизда ҳам кекса богдон бобонинг ҳасса билан ўдагайлаганча қувлаб қолишдан бошқа ҳавф кўрмас эдик. Шу боис, богдан пишмаган олмалари ҳар куни қайта-қайта ўғирлаб чиқавардим.

Жонибек АЛИЖОНОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Биздан катта болалар — акаларимизнинг армияга нега боришига эса умуман, ақлимиз етмас эди. Нега армияга боради? Ким билан уришади? Ҳаммаёқ тинч-ку! Тинч давлатта армиянинг нима кераги бор экан, дердик. Бироқ дунёнинг катта қисми тугул, атрофимиздаги мамлакатлар ҳам аллақачон ҳавф-хатар ўчоғига айлиб бўлганини эшимиз улғайган, тушуниб етдик. Мана шу офат ўчоқлари билан ёнма-ён яшаб, биз, болаларни уруш нимагини билдирмай улғайтирган давлатнинг фуқароси эканимиздан фахрландим. Бир сафар урушлар ҳақида ўта аянчли хабарларни ўқиб, паспортимни очганча кўзимдан ёш чиқиб кетгани эсимда.

Бугунги дунё — яширин ҳавф-хатарлар уяси. Кимнинг кимлигини билиш амри махол, сабаби барча халқроо ҳаракатлар ошқордан пинҳонга кўчган. Дунё худди, “Келинлар кўзалони” фильмидаги ҳовлига ўхшайди. Азали одаларга кўра, бир стол атрофида самимий суҳбатлар билан таомланадими-ю, ўз хужрасига қайтандан кейин ҳамма ўз билганича — гийбат, яширин тарафқашлик ҳамда манфаатлар кураши. Фармонбйи ролидаги дунёнинг асосий мурасоиси — Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳам булардан гўё беҳабар, чора кўрмоққа ожиздек. Кимга ишонини эса билмайсан. Ягона чора — ўзингга ишониб. Тафаккурда дарҳол шу савол ярқ этади — биз ўзимизга ишонганимизми? Мамлакатнинг асосий ирода кучи унинг халқидир. Халқни халқ ҳолда сақлаб туруви бош мезон эса — бирдамлик. Мингйилликлар қағида шакланган халқимиз учун бирдамлик ҳисси бугун ҳар қачонгидан долларб. Айнан ички бирдамликни

муштақкамлас эканмиз, ташқи хавфларга қарши иммунитет кўрсаткичларимиз сўроқ ҳолича қолаверди. Нималарга қодир эканимизга ҳам аниқ ташхис қўя олмаймиз. Лекин бирдамликни қандай аниқласа бўлади? Оёнинг остидани осмондан излама деганларидек, бирдамлик деганда бир неча йилдан бун яшаб келаятигимиз — пойтахтнинг Яшнобод туманидаги Машинасозлар маҳалласининг одамлари кўз олдимга келди, унинг оз аҳолиси орқали бутун халқимизни тахлил қилмоққа чоғланаман.

Барчамиз учун Ватан остонамиздан, маҳалламиздан бошланади. Ҳаммамизнинг ўз маҳалламиз бор. Биз шу маҳаллада яшаймиз, шу маҳалла одамларининг яхши-ёмон кунидан баҳоли кўдрат хабардор бўламиз. Маҳалла бир қарашда оддий тузилма каби кўринса-да, ҳақиқий маънодаги кичкина Ватан. Оғриб қолсан, маҳалламиздаги ўй-шофокорини йўқлаб, энг аввал ундан маслаҳат сўраймиз. Уйимизда нимадир таъмирталаб бўлса ҳам маҳалладош чилангарга кўнгирик қиламиз. Базан нимадир сўраб, кўшимизникига чиқамиз. Тўй-маъракаларимиз уларсиз ўтмайди. Ижобий ўзгаришларнинг ҳам натижасини даставвал ўз маҳалламизда ҳис қиламиз. Машинасозлар маҳалласининг ҳам ички йўллари тўлиқ асфальтланганда кишда лойнинг азобини тогган оёқларимизни эслаб, қанча қувонган эдик.

Шунингдек, маҳалламизнинг ҳасратини-да ўз ҳасратимиздек қабул қиламиз. Бир сафар ёлғиз яшайдиган онахоннинг уйида бахтсиз ҳодиса сабаб ёнги содир бўлганда биз ҳам ўзимизни ўйи ёнган одамдек ҳис қилган эдик, ўз онамиздек жонимиз ачиганди — қўлдан келганча маҳалладошлар ёрдамини аямган.

Яна бир воқеа, чамаси икки йилча олдин маҳаллага бир “тадбиркор” кўчиб келди. Ҳали маҳаллада узоқ муддат яшамай, одамларни тўла таниб улгурмай, маҳалла ичидида кўп қаватли уйлارнинг шундоққина ёнига кўчма дўкон қуришга киришиб кетди. Пойтахтда бугунги кунда бир кафт ерининг баҳоси тилгога тенг, маҳалла ичидида эса сотиладиган ерининг ўзи йўқ.

Давлатимиз раҳбари жорий йил 12 январь кунини Хавфсизлик кенгашининг кенгайтирилган йилги йили ҳамда “Бугунги кунда ҳар биримиз амалда Ватан ҳимоячиси бўлишимиз, ёшларимиз ҳам шу руҳда камол топтиришимиз зарур”, деган ташкиллади. Ватанпар-

Барчамиз учун Ватан остонамиздан, маҳалламиздан бошланади. Ҳаммамизнинг ўз маҳалламиз бор. Биз шу маҳаллада яшаймиз, шу маҳалла одамларининг яхши-ёмон кунидан баҳоли кўдрат хабардор бўламиз.

варлик тушунчасига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаётган бугунги кунда бу бург энг кўйи бошқарув тузилмаси бўлган маҳалларда қанчалик амалга ошириляётгани, албатта, қизиқ.

— Маҳалларда масъулятли, ўзини жамяят ҳаёти билан боғлиқ ҳисоблайдиган ёшлар доимо бўлган. Лекин синчиклаб назар ёшлар, сўнгги пайтларда уларнинг салмоғи аввалгига нисбатан камайгандек, — дейди “Машинасозлар” МФЙ раиси Мукаррам Худойбердиева. — Элли бирлаштирилган тадбирлардан бўлган ҳаётларда бу аниқ-са, яққол кўзга ташланади. Кўз ўнгимизда улғайган маҳалламиз ёшлари ҳашар бўлаётган худудни паналаб ўтишга аракат қилади, бироқ зарур юмуши бўлса ҳам майли эди, нарироққа бориб, телефон ўйнаб ёки бошқа арзимас ишлар билан банд бўлиб турганига кўп гувоҳ бўламиз.

Тўғри, ҳашар мажбурий эмас, бироқ бизнинг ёшлик давримизда ҳаммамиз ўзимиз биллиб ҳашарларда катнашардик, кичик ватанимиз бошқа маҳаллардан чирироқ бўлишини, нуронийларнинг дуо қилишини яхши кўрадиган, ёшимиз улғайгани сайн маҳаллага бўлган меҳримиз шаҳримизга, шахримизга бўлган меҳр эса бутун Ватанимизга бўлган севигига ўзгара борди. Шунинг учун ёшлар “Ватан остонадан бошланади”, деган бўлса, ажаб эмас.

Лекин ҳозир биз ёшлиқда ундай эдик, биз ўсмирликда бундай эдик, деб ҳикоянавиллик қилишимиз ўзи билан иш битмайди. Бугун хайрихоҳлик ҳисси ҳаминқадар бўлган ёшлар билан алоҳида ишлашимиз, уларнинг дунёқарашидига ёт фикрларни йўқотишига ёрдам беришимиз, Ватани севиб инсонийликнинг асосий таянчларидан бири эканини уқитишимиз керак. Машинасозлар маҳалласининг раиси сифатида буни маҳалламиздаги нуронийлардан ҳам, ота-оналардан ҳам кўп илтимос қиламан. Чунки маҳалла ҳам, Ватан ҳам биздан кейин шу ёшларимизга қолади.

Маҳалла раисининг суҳбатини тинглаб, ёши катталарнинг ватанпарварлигио ҳозирги авлоднинг ватанпарварлиги орасидида тафовутни таққослаб кўриш иштиёқи пайдо бўлади.

— Шимолда ҳарбий хизмат чоғида бир кунни ўзга миллат вакиллари суҳбатлашиб, Тошкент ва тошкентликларнинг шаъни ҳақида курақда турмас гаплари айта бошлади, — дейди 68 ёшли Фарҳод бойбо. — Қоним қайнаб кетди, ҳаммасини аймай ура бошладим, лекин улар кўпчилик, мен ёлғиз. Бўларим бўлган, лекин кўнглим хотиржам. Сабаби халқимизнинг, туғилган юртимизнинг шаънини ҳимоя қилишга ҳеч йўқса ҳаракат қилдим. Ишонасизми, ўша зўравонлар хизматини охиригача қайтиб Тошкент ҳақида ёмон гапирмади. Чунки у ерда битта бўлса ҳам ўзбекнинг қони қайноқ боласи бор эди. Отамиз бизга шундай тарбия берган. “Нонингдан сўраса, оч-наҳор бўлса, бер. Лекин туғрунгандан сўраса, ким бўлишдан қатъий назар, бир ҳовуч ҳам берма”, дерди. Ватан

Унинг ягона чораси шу ерда доимий яшовчи аҳолининг розилигини олиш ва бирор кўп қаватли уй атрофида кўчма дўконини ўрнатиб олиш эди. Лекин бунга одамлар рози бўлармикан? Деразасининг остиди кечано кундуз шовқин бўлишига ким кўнаркан? Бу шундоқ ҳам қонунан мумкин бўлмаган ишлиги равшан-ку! Менга воқеалар ривожини қизиқ туюлди.

“Тадбиркор” ишни энг аввал уйма-уй юриб, ҳар хил ваъдалар бериб, аҳолининг розилик имзосини йиғишдан бошланди. Ишонасизми, қандай ваъдалар билан кўндиргандики беҳабарман, “тадбиркор” мингга яқин розилик имзоси йиға олди. Яъни шунча одам шундоққина деразасининг остиди кечано кундуз ишлайдиган дўкон қурилишига розилик берди. Лекин бир неча жонқур нуронийнинг жиддий қаршилиги билан у барибор маҳалла ичидида кўчма конструкцияли дўконини жойлаштириш олмади ва бошқа жойга кўчириб кетди. Мени қизиқтиргани эса бунга қарши бўлганларнинг орасида бирорта ҳам ёш йўқ эди.

Аён бўлганидек, Ватан тушунчаси катта сарҳадларни ичига олувчи худуд мазмунини англата-са, ватанпарварлигимиз атрофимиздаги маълум худуддагина намоён бўлади. Кўпчилигимиз эса аллақачон уми тадбир-боп тушунчага айлантириб, асл моҳиятидан узоқлишиб кетганимиздан дил хира. Бугун ватанпарварлик туғиғи ҳар қачонгидан ҳам зарурат экан, уни аслига қайтариш учун ҳаракат қилиш замон талабига айланди. Бунинг учун эса хоc манзил сифатида маҳалладан-да яхшироқ жой бўлмаса керак.

Давлатимиз раҳбари жорий йил 12 январь кунини Хавфсизлик кенгашининг кенгайтирилган йилги йили ҳамда “Бугунги кунда ҳар биримиз амалда Ватан ҳимоячиси бўлишимиз, ёшларимиз ҳам шу руҳда камол топтиришимиз зарур”, деган ташкиллади. Ватанпар-

варлик тушунчасига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаётган бугунги кунда бу бург энг кўйи бошқарув тузилмаси бўлган маҳалларда қанчалик амалга ошириляётгани, албатта, қизиқ.

— Маҳалларда масъулятли, ўзини жамяят ҳаёти билан боғлиқ ҳисоблайдиган ёшлар доимо бўлган. Лекин синчиклаб назар ёшлар, сўнгги пайтларда уларнинг салмоғи аввалгига нисбатан камайгандек, — дейди “Машинасозлар” МФЙ раиси Мукаррам Худойбердиева. — Элли бирлаштирилган тадбирлардан бўлган ҳаётларда бу аниқ-са, яққол кўзга ташланади. Кўз ўнгимизда улғайган маҳалламиз ёшлари ҳашар бўлаётган худудни паналаб ўтишга аракат қилади, бироқ зарур юмуши бўлса ҳам майли эди, нарироққа бориб, телефон ўйнаб ёки бошқа арзимас ишлар билан банд бўлиб турганига кўп гувоҳ бўламиз.

Тўғри, ҳашар мажбурий эмас, бироқ бизнинг ёшлик давримизда ҳаммамиз ўзимиз биллиб ҳашарларда катнашардик, кичик ватанимиз бошқа маҳаллардан чирироқ бўлишини, нуронийларнинг дуо қилишини яхши кўрадиган, ёшимиз улғайгани сайн маҳаллага бўлган меҳримиз шаҳримизга, шахримизга бўлган меҳр эса бутун Ватанимизга бўлган севигига ўзгара борди. Шунинг учун ёшлар “Ватан остонадан бошланади”, деган бўлса, ажаб эмас.

Лекин ҳозир биз ёшлиқда ундай эдик, биз ўсмирликда бундай эдик, деб ҳикоянавиллик қилишимиз ўзи билан иш битмайди. Бугун хайрихоҳлик ҳисси ҳаминқадар бўлган ёшлар билан алоҳида ишлашимиз, уларнинг дунёқарашидига ёт фикрларни йўқотишига ёрдам беришимиз, Ватани севиб инсонийликнинг асосий таянчларидан бири эканини уқитишимиз керак. Машинасозлар маҳалласининг раиси сифатида буни маҳалламиздаги нуронийлардан ҳам, ота-оналардан ҳам кўп илтимос қиламан. Чунки маҳалла ҳам, Ватан ҳам биздан кейин шу ёшларимизга қолади.

Маҳалла раисининг суҳбатини тинглаб, ёши катталарнинг ватанпарварлигио ҳозирги авлоднинг ватанпарварлиги орасидида тафовутни таққослаб кўриш иштиёқи пайдо бўлади.

— Шимолда ҳарбий хизмат чоғида бир кунни ўзга миллат вакиллари суҳбатлашиб, Тошкент ва тошкентликларнинг шаъни ҳақида курақда турмас гаплари айта бошлади, — дейди 68 ёшли Фарҳод бойбо. — Қоним қайнаб кетди, ҳаммасини аймай ура бошладим, лекин улар кўпчилик, мен ёлғиз. Бўларим бўлган, лекин кўнглим хотиржам. Сабаби халқимизнинг, туғилган юртимизнинг шаънини ҳимоя қилишга ҳеч йўқса ҳаракат қилдим. Ишонасизми, ўша зўравонлар хизматини охиригача қайтиб Тошкент ҳақида ёмон гапирмади. Чунки у ерда битта бўлса ҳам ўзбекнинг қони қайноқ боласи бор эди. Отамиз бизга шундай тарбия берган. “Нонингдан сўраса, оч-наҳор бўлса, бер. Лекин туғрунгандан сўраса, ким бўлишдан қатъий назар, бир ҳовуч ҳам берма”, дерди. Ватан

варлик тушунчасига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаётган бугунги кунда бу бург энг кўйи бошқарув тузилмаси бўлган маҳалларда қанчалик амалга ошириляётгани, албатта, қизиқ.

— Маҳалларда масъулятли, ўзини жамяят ҳаёти билан боғлиқ ҳисоблайдиган ёшлар доимо бўлган. Лекин синчиклаб назар ёшлар, сўнгги пайтларда уларнинг салмоғи аввалгига нисбатан камайгандек, — дейди “Машинасозлар” МФЙ раиси Мукаррам Худойбердиева. — Элли бирлаштирилган тадбирлардан бўлган ҳаётларда бу аниқ-са, яққол кўзга ташланади. Кўз ўнгимизда улғайган маҳалламиз ёшлари ҳашар бўлаётган худудни паналаб ўтишга аракат қилади, бироқ зарур юмуши бўлса ҳам майли эди, нарироққа бориб, телефон ўйнаб ёки бошқа арзимас ишлар билан банд бўлиб турганига кўп гувоҳ бўламиз.

Тўғри, ҳашар мажбурий эмас, бироқ бизнинг ёшлик давримизда ҳаммамиз ўзимиз биллиб ҳашарларда катнашардик, кичик ватанимиз бошқа маҳаллардан чирироқ бўлишини, нуронийларнинг дуо қилишини яхши кўрадиган, ёшимиз улғайгани сайн маҳаллага бўлган меҳримиз шаҳримизга, шахримизга бўлган меҳр эса бутун Ватанимизга бўлган севигига ўзгара борди. Шунинг учун ёшлар “Ватан остонадан бошланади”, деган бўлса, ажаб эмас.

Лекин ҳозир биз ёшлиқда ундай эдик, биз ўсмирликда бундай эдик, деб ҳикоянавиллик қилишимиз ўзи билан иш битмайди. Бугун хайрихоҳлик ҳисси ҳаминқадар бўлган ёшлар билан алоҳида ишлашимиз, уларнинг дунёқарашидига ёт фикрларни йўқотишига ёрдам беришимиз, Ватани севиб инсонийликнинг асосий таянчларидан бири эканини уқитишимиз керак. Машинасозлар маҳалласининг раиси сифатида буни маҳалламиздаги нуронийлардан ҳам, ота-оналардан ҳам кўп илтимос қиламан. Чунки маҳалла ҳам, Ватан ҳам биздан кейин шу ёшларимизга қолади.

Маҳалла раисининг суҳбатини тинглаб, ёши катталарнинг ватанпарварлигио ҳозирги авлоднинг ватанпарварлиги орасидида тафовутни таққослаб кўриш иштиёқи пайдо бўлади.

— Шимолда ҳарбий хизмат чоғида бир кунни ўзга миллат вакиллари суҳбатлашиб, Тошкент ва тошкентликларнинг шаъни ҳақида курақда турмас гаплари айта бошлади, — дейди 68 ёшли Фарҳод бойбо. — Қоним қайнаб кетди, ҳаммасини аймай ура бошладим, лекин улар кўпчилик, мен ёлғиз. Бўларим бўлган, лекин кўнглим хотиржам. Сабаби халқимизнинг, туғилган юртимизнинг шаънини ҳимоя қилишга ҳеч йўқса ҳаракат қилдим. Ишонасизми, ўша зўравонлар хизматини охиригача қайтиб Тошкент ҳақида ёмон гапирмади. Чунки у ерда битта бўлса ҳам ўзбекнинг қони қайноқ боласи бор эди. Отамиз бизга шундай тарбия берган. “Нонингдан сўраса, оч-наҳор бўлса, бер. Лекин туғрунгандан сўраса, ким бўлишдан қатъий назар, бир ҳовуч ҳам берма”, дерди. Ватан

варлик тушунчасига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаётган бугунги кунда бу бург энг кўйи бошқарув тузилмаси бўлган маҳалларда қанчалик амалга ошириляётгани, албатта, қизиқ.

— Маҳалларда масъулятли, ўзини жамяят ҳаёти билан боғлиқ ҳисоблайдиган ёшлар доимо бўлган. Лекин синчиклаб назар ёшлар, сўнгги пайтларда уларнинг салмоғи аввалгига нисбатан камайгандек, — дейди “Машинасозлар” МФЙ раиси Мукаррам Худойбердиева. — Элли бирлаштирилган тадбирлардан бўлган ҳаётларда бу аниқ-са, яққол кўзга ташланади. Кўз ўнгимизда улғайган маҳалламиз ёшлари ҳашар бўлаётган худудни паналаб ўтишга аракат қилади, бироқ зарур юмуши бўлса ҳам майли эди, нарироққа бориб, телефон ўйнаб ёки бошқа арзимас ишлар билан банд бўлиб турганига кўп гувоҳ бўламиз.

Тўғри, ҳашар мажбурий эмас, бироқ бизнинг ёшлик давримизда ҳаммамиз ўзимиз биллиб ҳашарларда катнашардик, кичик ватанимиз бошқа маҳаллардан чирироқ бўлишини, нуронийларнинг дуо қилишини яхши кўрадиган, ёшимиз улғайгани сайн маҳаллага бўлган меҳримиз шаҳримизга, шахримизга бўлган меҳр эса бутун Ватанимизга бўлган севигига ўзгара борди. Шунинг учун ёшлар “Ватан остонадан бошланади”, деган бўлса, ажаб эмас.

Лекин ҳозир биз ёшлиқда ундай эдик, биз ўсмирликда бундай эдик, деб ҳикоянавиллик қилишимиз ўзи билан иш битмайди. Бугун хайрихоҳлик ҳисси ҳаминқадар бўлган ёшлар билан алоҳида ишлашимиз, уларнинг дунёқарашидига ёт фикрларни йўқотишига ёрдам беришимиз, Ватани севиб инсонийликнинг асосий таянчларидан бири эканини уқитишимиз керак. Машинасозлар маҳалласининг раиси сифатида буни маҳалламиздаги нуронийлардан ҳам, ота-оналардан ҳам кўп илтимос қиламан. Чунки маҳалла ҳам, Ватан ҳам биздан кейин шу ёшларимизга қолади.

Маҳалла раисининг суҳбатини тинглаб, ёши катталарнинг ватанпарварлигио ҳозирги авлоднинг ватанпарварлиги орасидида тафовутни таққослаб кўриш иштиёқи пайдо бўлади.

— Шимолда ҳарбий хизмат чоғида бир кунни ўзга миллат вакиллари суҳбатлашиб, Тошкент ва тошкентликларнинг шаъни ҳақида курақда турмас гаплари айта бошлади, — дейди 68 ёшли Фарҳод бойбо. — Қоним қайнаб кетди, ҳаммасини аймай ура бошладим, лекин улар кўпчилик, мен ёлғиз. Бўларим бўлган, лекин кўнглим хотиржам. Сабаби халқимизнинг, туғилган юртимизнинг шаънини ҳимоя қилишга ҳеч йўқса ҳаракат қилдим. Ишонасизми, ўша зўравонлар хизматини охиригача қайтиб Тошкент ҳақида ёмон гапирмади. Чунки у ерда битта бўлса ҳам ўзбекнинг қони қайноқ боласи бор эди. Отамиз бизга шундай тарбия берган. “Нонингдан сўраса, оч-наҳор бўлса, бер. Лекин туғрунгандан сўраса, ким бўлишдан қатъий назар, бир ҳовуч ҳам берма”, дерди. Ватан

деган тушунча онгимда шундай муҳрлиниб қолган.

Ўйлаб қоламан, бугун ҳам фарзандларига шундай насихат қиладиган, Ватанга меҳрмуҳаббат билан фарзанд тарбиялайдиган оталаримиз кўпчиликимиз? Тил ўргатиб, хунарга ўқитиб, пул топмоққа шайлаб, Ватанини севиниши ўргатмоқни ёдидан чиқариб қўйиш-майяптими?

Фахрий ўқитувчи Раъно буларнинг ҳикояси янада қизиқ.

— Эндигина университетга кирган йилларим отамнинг яқин ўртоғининг ўғлидан совчи келди. Онанинг қистови ва мақтовий билан учрашувга чиқишга рози бўлдим, — дейди Раъно бун. — Йилит хушмуомала, ширинсухан экани шундоқ кўриниб турарди. Лекин менга унинг кўпроқ дунёқарашини муҳим эди. Ундан келгусидаги режалари ҳақида сўрадим. У эса бу ерларда қолиш нияти йўқлигини, имкон топилса, бугуноқ Ватанини тарк этишга, ўша ерларда бир умр қолиб яшашига таяйганини айтиди. Шу-шу, уйга бордиму онамга узил-кесил рад жавоби беришини тайинладим. Сабаби, ўша пайтлардаёқ яхши шариоатга учиб, туғилиб ўсган маконини ташлаб кетишга таяёр йилитни турмуш ўртоқ сиймосида кўра олмаганман. Кейинчалик эшитдим, у барибир хорижа кетдиби.

Дарли барча суҳбатларимдан битта хулоса чиқаваради — Ватанин сева олмасан одам ҳеч нарсагин чин дилдан сева олмас экан. Бироқ ватанпарварлик шундай фазиладик, қанийди уни мақтабдаги битта фан ёки алоҳида таяллим дароғи орқали барчага бирдек юктириб бўлса! Йўқ-йўқ, ватанпарварлик инсон умри давомида орттирадиган бойлик, ширин дардидир. У илгор мамлакатлар сафида юрти номини кўрса, қувонадиган шодлик, бирор ватандоши мағлуб бўлса, қўшилиб ўксийдиган муштипарилдик. Қанийди, бу ҳам янада таяллим дароғи орқали бир хил шодулом, бир хил муштипар бўлсалар. Томирларимизда оқаётган қон Жайхуну Сайхун сувлари эканини бирдек англасан. Тўрт фаннинг тельбаларча севиб, “Ўзимизники” деган тасаввур ила капалагига ҳам озор бермасан, дархалтарини кесмасан, олтин тугроғини қозоғга алиштирмасан, унинг номини тогтаганини тилини сугуриб олгудек шашини оловланиб турса. Қанийди, Ватан ҳимояси фақат кўлда қурол билан чегараларни қўриқиб эмас, унинг шаъни ва номи ҳам қўриш эканини ҳаммамиз бирдек тушунсан. Биздан зўри, биздан ватанпарвари бўлармиди?!

Сўзимини эса яна ўша мақтаб дарсликларида ўқиганим — тақори йўқ гўзал мисралар билан яқунлашга рухсат берганис:

Ватан — она сўзи нақадар лазиз,
Сенсан ҳар нарсдан мўстабар, азиз,
Хурматини сенга ҳар бил ўйил-қиз,
Муҳаббат, мўстабар, улу Ватанин,
Ўлсам айрилмасан кўчоқларингдан...

варлик тушунчасига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаётган бугунги кунда бу бург энг кўйи бошқарув тузилмаси бўлган маҳалларда қанчалик амалга ошириляётгани, албатта, қизиқ.

— Маҳалларда масъулятли, ўзини жамяят ҳаёти билан боғлиқ ҳисоблайдиган ёшлар доимо бўлган. Лекин синчиклаб назар ёшлар, сўнгги пайтларда уларнинг салмоғи аввалгига нисбатан камайгандек, — дейди “Машинасозлар” МФЙ раиси Мукаррам Худойбердиева. — Элли бирлаштирилган тадбирлардан бўлган ҳаётларда бу аниқ-са, яққол кўзга ташланади. Кўз ўнгимизда улғайган маҳалламиз ёшлари ҳашар бўлаётган худудни паналаб ўтишга аракат қилади, бироқ зарур юмуши бўлса ҳам майли эди, нарироққа бориб, телефон ўйнаб ёки бошқа арзимас ишлар билан банд бўлиб турганига кўп гувоҳ бўламиз.

Тўғри, ҳашар мажбурий эмас, бироқ бизнинг ёшлик давримизда ҳаммамиз ўзимиз биллиб ҳашарларда катнашардик, кичик ватанимиз бошқа маҳаллардан чирироқ бўлишини, нуронийларнинг дуо қилишини яхши кўрадиган, ёшимиз улғайгани сайн маҳаллага бўлган меҳримиз шаҳримизга, шахримизга бўлган меҳр эса бутун Ватанимизга бўлган севигига ўзгара борди. Шунинг учун ёшлар “Ватан остонадан бошланади”, деган бўлса, ажаб эмас.

Лекин ҳозир биз ёшлиқда ундай эдик, биз ўсмирликда бундай эдик, деб ҳикоянавиллик қилишимиз ўзи билан иш битмайди. Бугун хайрихоҳлик ҳисси ҳаминқадар бўлган ёшлар билан алоҳида ишлашимиз, уларнинг дунёқарашидига ёт фикрларни йўқотишига ёрдам беришимиз, Ватани севиб инсонийликнинг асосий таянчларидан бири эканини уқитишимиз керак. Машинасозлар маҳалласининг раиси сифатида буни маҳалламиздаги нуронийлардан ҳам, ота-оналардан ҳам кўп илтимос қиламан. Чунки маҳалла ҳам, Ватан ҳам биздан кейин шу ёшларимизга қолади.

Маҳалла раисининг суҳбатини тинглаб, ёши катталарнинг ватанпарварлигио ҳозирги авлоднинг ватанпарварлиги орасидида тафовутни таққослаб кўриш иштиёқи пайдо бўлади.

— Шимолда ҳарбий хизмат чоғида бир кунни ўзга миллат вакиллари суҳбатлашиб, Тошкент ва тошкентликларнинг шаъни ҳақида курақда турмас гаплари айта бошлади, — дейди 68 ёшли Фарҳод бойбо. — Қоним қайнаб кетди, ҳаммасини аймай ура бошладим, лекин улар кўпчилик, мен ёлғиз. Бўларим бўлган, лекин кўнглим хотиржам. Сабаби халқимизнинг, туғилган юртимизнинг шаънини ҳимоя қилишга ҳеч йўқса ҳаракат қилдим. Ишонасизми, ўша зўравонлар хизматини охиригача қайтиб Тошкент ҳақида ёмон гапирмади. Чунки у ерда битта бўлса ҳам ўзбекнинг қони қайноқ боласи бор эди. Отамиз бизга шундай тарбия берган. “Нонингдан сўраса, оч-наҳор бўлса, бер. Лекин туғрунгандан сўраса, ким бўлишдан қатъий назар, бир ҳовуч ҳам берма”, дерди. Ватан

варлик тушунчасига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаётган бугунги кунда бу бург энг кўйи бошқарув тузилмаси бўлган маҳалларда қанчалик амалга ошириляётгани, албатта, қизиқ.

— Маҳалларда масъулятли, ўзини жамяят ҳаёти билан боғлиқ ҳисоблайдиган ёшлар доимо бўлган. Лекин синчиклаб назар ёшлар, сўнгги пайтларда уларнинг салмоғи аввалгига нисбатан камайгандек, — дейди “Машинасозлар” МФЙ раиси Мукаррам Худойбердиева. — Элли бирлаштирилган тадбирлардан бўлган ҳаётларда бу аниқ-са, яққол кўзга ташланади. Кўз ўнгимизда улғайган маҳалламиз ёшлари ҳашар бўлаётган худудни паналаб ўтишга аракат қилади, бироқ зарур юмуши бўлса ҳам майли эди, нарироққа бориб, телефон ўйнаб ёки бошқа арзимас ишлар билан банд бўлиб турганига кўп гувоҳ бўламиз.

Тўғри, ҳашар мажбурий эмас, бироқ бизнинг ёшлик давримизда ҳаммамиз ўзимиз биллиб ҳашарларда катнашардик, кичик ватанимиз бошқа маҳаллардан чирироқ бўлишини, нуронийларнинг дуо қилишини яхши кўрадиган, ёшимиз улғайгани сайн маҳаллага бўлган меҳримиз шаҳримизга, шахримизга бўлган меҳр эса бутун Ватанимизга бўлган севигига ўзгара борди. Шунинг учун ёшлар “Ватан остонадан бошланади”, деган бўлса, ажаб эмас.

Лекин ҳозир биз ёшлиқда ундай эдик, биз ўсмирликда бундай эдик, деб ҳикоянавиллик қилишимиз ўзи билан иш битмайди. Бугун хайрихоҳлик ҳисси ҳаминқадар бўлган ёшлар билан алоҳида ишлашимиз, уларнинг дунёқарашидига ёт фикрларни йўқотишига ёрдам беришимиз, Ватани севиб инсонийликнинг асосий таянчларидан бири эканини уқитишимиз керак. Машинасозлар маҳалласининг раиси сифатида буни маҳалламиздаги нуронийлардан ҳам, ота-оналардан ҳам кўп илтимос қиламан. Чунки маҳалла ҳам, Ватан ҳам биздан кейин шу ёшларимизга қолади.

Маҳалла раисининг суҳбатини тинглаб, ёши катталарнинг ватанпарварлигио ҳозирги авлоднинг ватанпарварлиги орасидида тафовутни таққослаб кўриш иштиёқи пайдо бўлади.

— Шимолда ҳарбий хизмат чоғида бир кунни ўзга миллат вакиллари суҳбатлашиб, Тошкент ва тошкентликларнинг шаъни ҳақида курақда турмас гаплари айта бошлади, — дейди 68 ёшли Фарҳод бойбо. — Қоним қайнаб кетди, ҳаммасини аймай ура бошладим, лекин улар кўпчилик, мен ёлғиз. Бўларим бўлган, лекин кўнглим хотиржам. Сабаби халқимизнинг, туғилган юртимизнинг шаънини ҳимоя қилишга ҳеч йўқса ҳаракат қилдим. Ишонасизми, ўша зўравонлар хизматини охиригача қайтиб Тошкент ҳақида ёмон гапирмади. Чунки у ерда битта бўлса ҳам ўзбекнинг қони қайноқ боласи бор эди. Отамиз бизга шундай тарбия берган. “Нонингдан сўраса, оч-наҳор бўлса, бер. Лекин туғрунгандан сўраса, ким бўлишдан қатъий назар, бир ҳовуч ҳам берма”, дерди. Ватан

Аччиқ ҳақиқат

Сарвиноз қатор қилиб териб қўйилган бадиий адабиётлар орасидан “Ўткан кунлар”, “От кишнаган оқшом”, “Олтин зангламас”ни бирма-бир олиб, бу асарларни ўқиб чиққани боис, яна қайтариб кўйarkan, негидир излаётган китоби жавонда йўқ эди. Устози айтган бадиий адабиётлардан деярли барчасини мутулаа қилиб бўлди. Энди охириги навбатда шуну ўқимокчи эди. Мактаб кутубхоначисидан айнан ўзи излаётган “Жимжитлик” романини сўрагани, у ҳам рўйхатга қараб, афсуски, йўқлигини айтди. Эсиз, дугоналаридан олдин келиб, шу китобга эгалик қилмоқчи эди. Ўзи мактаб кутубхонасида айрим адабиётлар санокли. Шу сабаб олдинги сафар атиги бир доналиги боис, ўша китобни дугонаси ўқиб тугатгунча кутишга мажбур бўлганди.

марказларининг айна пайтдаги аҳволи билан танишишга ҳаракат қилдик. Афсуски, биз излаган биринчи манзил — Ғузур тумани ахборот-кутубхона

жой қилиб берамиз”, дейди. Шунингдек, ҳар йили янги бино куриш дастурга киритилди, дейишади. Лекин амалда йўқ. Ҳозир пенсионерлар кўп эътироз билдирмоқда. Гоҳида

ЁТОҚХОНАДА ЖОЙЛАШГАН КУТУБХОНА

ЁХУД КОНЦЕПЦИЯДА БЕЛГИЛАНГАН МУДДАТНИНГ УЧ ЙИЛИ ЎТДИ...

маркази ҳолатини аргизулик, деб бўлмади. Туман марказидан тахминан беш-олти километр олида 2-касб-хунар мактаби ётоқхонасининг биринчи қаватида жойлашган. Шароитлар ҳаминқадар. — 2020 йилдан буён шу бинода бир амаллаб ишляпмиз, — дейди Ғузур тумани ахборот-кутубхона маркази раҳбари Гулшоҳда Аҳмедова. — Аҳоли учун жуда нуқулэй манзил. Бундан ташқари, хоналаримиз талаб даражасида эмас. Қишда совуқ, ёзда иссиқ. Ҳеч ким эътибор қаратмапти. Туман ҳокимлигига, юқори ташкилотларга ёзма мурожаат қилганмиз. Тайинли жавоб йўқ. Туман ҳокимимиз ҳар сафар “Шошилмай туринг,

ёшлар ҳам бу манзилни тополмай сарсон. Яқинда туман марказида нуронийлар маскани барпо этилди. Шу бинонинг ертўласидан жой берамиз, келиб қабул қилиб олинлар, дейишди. Бориб кўрсак, ўзи бир қаватли иморат. Унинг ертўласи кутубхона талабларига жавоб берамайди. Хоналари қоронғу. Шу боис, у ерга бормадик. Яхши кунлар келиб, замонавий хоналарда ишлаш умидида яшяпмиз. Ўқувчиларнинг эътирозлари бўлса-да, чидашга мажбурмиз. Айниқса, имконияти чекланган кишиларнинг бу ерга кириб-чиқишига шароит қилинмаган. Хуллас, хоналар ахборот-кутубхона маркази меъёри талабларга жавоб берамайди.

Яккабоғ туманида ҳам ахборот-кутубхона маркази ўз биносига эга эмас. 2020 йилдан буён марказ бир пайтлар коллежга қарашли бўлган бинода фаолият юритяпти. Янги бино барпо этилиши борасида туман ҳокимлигига мурожаат қилинган бўлса-да, ҳалигача амалий натижа йўқ.

Косон ва Қарши туманларидаги кутубхоналар барча зарурий талабларга жавоб берадиган бинода фаолият кўрсатмоқда. Қамаш туманида ҳам ишюот мослаштирилган бўлса-да, лекин ахборот-кутубхона ҳисобига ўтказилиб, имкон даражасида шарт-шароитлар яратилган.

Вилоят болалар кутубхонаси эса Қарши шаҳридаги 34-мактабдан кўним топган. Кутубхона раҳбари Наргиза Маҳмудованинг таъкидлашича, жорий йилда дастурга киририлиб, алоҳида бино қуриб берилиши режалаштирилган. Лекин бу аниқми-йўқми, ҳали бирор гап айтишга эрта.

ЎҚУВЧИ ТАЛАБИ ҚОНДИРИЛЯПТИМИ?

Сайдо Насафий номидаги вилоят ахборот-кутубхона маркази мутасаддилари томонидан тақдим этилган маълумотларга эътибор қаратарканмиз, аҳоли сонига нисбатан китоб қамрови анчагина паст эканини кўрдик. Шу қаторда 2023 йилнинг дастлабки чорагида ахборот-кутубхона марказларига китоблар берилишига нисбатан аҳоли мутулааси Ғузур ҳамда Деҳқонобод туманларида 1,9 фоиз бўлган, қолган туманларнинг аксарияти бир фоизга ҳам етмаган. Бу фақатгина ахборот-кутубхоналар фаолияти бўйича олинган таҳлил. Кўриниб турибдики, соҳада қилиниши керак бўлган ишлар талайгина.

Президентимизнинг 2019 йил 7 июндаги “Ўзбекистон Республикаси аҳолисида ахборот-кутубхона хизмати кўрсатишни янада такомиллаштириш тўғрисида”ги қарорига кўра, соҳада бир қатор ишлар амалга оширилиши белгилаб берилган. Хусусан, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликлари икки ой муддатда туманлар (шаҳарлар) марказларида туман (шаҳар) ахборот-кутубхона марказларини жойлаштириш ва уларнинг тўлақонли фаолият юритиши учун биноларни белгиланган тартибда ажратиш, ажратилган биноларни капитал таъмирлашни таъминлаш, бунда туман (шаҳар) ахборот-кутубхона марказлари ўқув заллари ва бошқа хоналарда имконияти чекланган шахслар тўсиқсиз фойдаланиши учун барча шароитларни яратиш, шунингдек, зарур ускуна ва техника билан жиҳозлаш каби қатор вазифалар белгилаган. Қарорга 2019-2024 йилларда Ўзбекистон Республикасида ахборот-кутубхона соҳасини ривожлантириш концепцияси ҳам илова қилинган. Икки босқичда амалга оширилиши белгиланган концепцияда муҳим вазифалар бажарилиши режалаштирилган. Демак, белгиланган муддатнинг уч йили ўтиб, тўртинчи йили бошланмоқда. Аммо амалда нима ишлар қилинди?

Шу ўринда, бир гап. Китоб қанчалик бебаҳо неъмат эканини кўп ва хўп гапирамиз. Аммо унинг қадрига етиш учун ҳам мутулаа зарур. Бунинг учун эса ахборот-кутубхоналарни аҳолидан четлаштириш эмас, аксинча, яқинлаштириш зарур.

Яна бир гап. Аксарият туман ахборот-кутубхона марказлари раҳбарларининг айтишича, шароитларни яхшилаш борасида туман ҳокимлигига бир неча бор мурожаат қилинган, афсуски, амалда сижим бўлмапти. Ҳатто айрим туман ҳокимлари бирор марта ахборот-кутубхона марказига келмади. Хулоса ўзингиздан. Мавзуга эса яна қайтамиз.

Акбар РАҲМОНОВ, “Янги Ўзбекистон” мухбири

Бугун эса ҳаммадан биринчи келди. Лекин китобнинг ўзи йўқ. Нима қилса экан? Қишлоқда бошқа кутубхона бўлмаса.

Сарвиноз адабиёт фанидан аъло баҳоларга ўқийди. Шу боис, устози ҳам у, албатта, айтилган бадиий адабиётларни ўқиб келишига ишонади. Шуларни ўйлаб, Сарвиноз дадасидан ишдан қайтишда тополмаган китобни олиб келиб беришни илтимос қилди.

Шаҳар марказида ишлайдиган дадаси қизининг китобхонлигидан севиниб, ишдан чиққач, кечга томон китоб дўконига йўл олди. Бир-бирдан қизиқарли адабиётлар орасида қизи айтгани йўқ эди. Сотувчи эса айнан шу китоб сотилиб кетганини айтди. Қизиқ бўлди, дея бошқа китоб дўконига борди. Афсуски, бу ерда ҳам йўқ. Ўзи шаҳарда санокли китоб дўкони бор. Лекин шулар орасида излаган китоб топилмаса. Бошқа қаердан излаш мумкин?

Икки кун давомида таниш мактаблардаги кутубхоначилардан суриштирдик. Топилмади. Ҳар бир туманда ахборот-кутубхона марказлари борлигини эшитгач, яқинроқ туманга йўл олди.

У туман марказига бориб, кутубхонада ишимни битказиб, тезда қайтаман, деб ўйлаганди. Бундай бўлмади. Туман ахборот-кутубхона марказини топгунча куннинг ярми ўтди. Кимдир у тарафда деса, яна бирови бошқа жойни кўрсатди. Айримлар умуман билмаслигини айтди. Анчагина сарсонгарчиликдан сўнг собиқ коллеж биноси ётоқхонасида эканини аниқлади. Бир чеккада жойлашган кутубхонанинг аҳволини кўриб, бу ерда излаганини тополмаслигига амин бўлди. Тахмин қилганидек, сўраган китобни йўқ эди.

Уйига кечга томон толиқиб борган ота қизининг савол назари билан қараб турганига нима деб жавоб беришни билмасдан жим қолди.

ЁТОҚХОНАЛАРДАН ЖОЙ ОЛГАН МАРКАЗЛАР

Юқоридаги ҳолат оддий тўқима эмас. Айнан бугунги куннинг воқелиги. Биз ҳам Қашқадарё вилоятидаги ахборот-кутубхона

Турмуш чорраҳаларида

ТОҒА ВА ИШ

Эрталаб уйқудан кўзини очиб билан Нозимжон бошини ёстиқдан кўтаришга шошмади. Ётган жойида ўйга толди: “Бугундан иш топишга жиддий киришмасам бўлмайди. Ўқишни битирганимга ҳам 1 йилдан ошди. Соҳани яхши ўзлаштирдим. Инглиз, турк тилларини ўргандим, менимча, ёмон мутахассис бўлмадим. “Иш керак” деб шунча таниш-билишлардан суриштирдим, ёши катта устозлардан илтимос қилдим. Ҳаммага бор иш менга йўқ. Қачонгача усталар билан майда-чуйда юмушларни бажариб юраман. Бўлди, тоғамнинг олдига бораман. Бугун дам олиш куни, уйда бўлса керак. Танишлари кўп, ўзимга яраша бирор иш топиб бера”.

Тоғаси уйда экан. — Кел, жиян, яхшимсан? — Тоға, ўзингиз бош қўшиб, бир иш топиб берсангиз, дегандим. Кимдан сўрсам, ваъда берапти, аммо тайинли иш чиқмаяпти. Тушқунроқ қайфиятда, ўзига ишончи бир оз сўниб бораётган Нозимжон Тошкент политехника университети дипломи, IELTS тизимида билими 6 балл билан баҳолангани ва турк тили ўқув курсларини муваффақиятли битиргани тўғрисидаги гувоҳномаларни тоғасининг олдида қўйди. — Бу ютуқларинг ҳақида айтмасанг ҳам яхши биламан, — деди тоға ҳужжатларга назар ташлаган бўлиб. — Энди бундай қиламиз: булар ўзингизда турсин. Мен суриштириб, натижасини сенга айтаман. Иш топамиз, жиян. Душанба куни тушдан кейин тоғадан Нозимжонга кўнгирак бўлди: — Жиян, эртага ҳужжатларингни олиб, фалон идоранинг кадрлар бўлимига учрашсан,

ишга кирмоқчилигингни айтсан. Тоғам юбордилар, демагин, улар таниш-билиш орқали келганини бир-бирдан сир тутди. Шунчаки исм-фамилиянг билан ўзингни таништириб, сизларда иш бўлса, уялтирмай ишлайман, деб айт. Мен тайинлаб қўйганман. Жиянининг кўнгли ёришиб кетди. “Барибир тоғамнинг танишлари кўп-да, муаммони бир зумда ҳал қилганини қаранг, аввалроқ айтсам бўлар экан, шунча вақтнинг бекор кетмасди”. Эртаси кун Нозимжон тоғасининг ишхонасига шошилиб кириб келди, юзларида қувонч. — Катта раҳмат, тоға. Сизнинг хурматингиз жуда баланд экан, дарҳол ишга қабул қилишди. Бундай мутахассис бизга керак, дейишди. Фақат синов муддати бор экан. — Синов муддати — расмийчилик, ҳар бир идора-ташкilotнинг ички иш тартиби шундай. Насиб қилса, муваффақият билан ўтиб оласан. Баракалла, хурсанд бўлдим. Ишларингнинг ривожини берсин, жиян. — Раҳмат, тоға! Нозимжон кетганидан сўнг тоға жиянига айтолмаган гапларини хаёлидан ўтказди: “Эҳ, жиян-а, жиян! Ўша кунини сенинг ташвиши билан интернетга кирдим. Давлат ташкилот ва идораларининг вакант иш жойлари бўлимидан сенга хос мутахассислик бўйича бир неча эълон бор экан. Ўзимга маъқулроқ кўринганини сенга

тавсия қилдим. Кошки, у идорадан кимнидир танисам-билсам экан. Танишим бўлган тақдирда ҳам бировга бундай илтимос билан мурожаат қилишга ўрганмаганман, шуну биллиб ол. “Сизнинг хурматингиз жуда баланд экан...”, дейсан. Аслида, менинг эмас, шундай шароит ва имконият яратиб берган давлатимизнинг хурмати ошяпти. Одамларда борган сари ҳаётга, келажакка ишонч ортиб борапти. Фақат ўзи учун озгина ҳаракат қилиши керак. Сенга ана шу нарса етишмади, кунт ва ҳафсага камил қилди. Ҳозир аввалгидек каттаю кичик ишларни бирдек таниш-билиш билан битирадиган замон эмас. Бугун сенга ўшаганларга катта имкониятлар яратилган”.

Тоға шуларни ўйлар экан, “Майли, бир кун келиб, мавриди билан жиянга бу гапларни, албатта, айтаман”, деб ўз ишига унааб кетди.

Дарвоқе, Нозимжоннинг тоғасини таништириш ёддан кўтарилай дебди-ку. Нозимжоннинг тоғаси ким бўларди — камина.

Нодир МАҲМУДОВ, “Янги Ўзбекистон” мухбири

ҒАЗЕТАДАГИ МАТЕРИАЛЛАРНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИДА ЎҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-KODНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

